

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Dialogisuuspuu – työväline kohtaamisten pohtimiseen

Karlsson, Kaius

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Dialogisuuspuu – työväline
kohtaamisten pohtimiseen

Kaius Karlsson
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2017

Kaius Karlsson

Dialogisuuspuu – työväline kohtaamisten pohtimiseen

Vuosi 2017

Sivumäärä 49

Opinnäytetyön tavoite oli innostaa yhteistyökumppanina toimineen yläkoulun nuoria ja aikuisia pohtimaan heidän välisiään kohtaamisia. Kohtaamisten pohtimiseen innostamisella tavoiteltiin ymmärryksen ja yhteistyön lisäämistä sekä vastakkainasettelujen ehkäisyä ja lievittämistä. Opinnäytetyön kehittämistehtäväksi muodostui helposti lähestyttävän sekä kohderyhmän tarpeet ja toimintaympäristön huomioivan työvälineen kehittäminen.

Kehittämistehtävän tietoperustaan sisältyi sosiaali- ja kasvatusalalla tunnettu reflektion käsite, kohtaamisen ja dialogisuuden käsitteet, kuin myös luovien menetelmien ja sosiokulttuurisen innostamisen ideoita. Lisäksi tietoperustaa esittelevässä osuudessa pohdittiin yläkoulun nuorten ja aikuisten kohtaamisten merkityksiä sekä yläkoulua kohtaamisympäristönä.

Kehittämistyön tuloksena syntyneitä Dialogisuuspuu-työvälinettä testattiin ja kehitettiin eri sovelluksina ja eri tilanteissa Laurean kumppanuus-kaupungissa toimivassa yläkoulussa. Testaus ja kehittäminen toteutui opinnäytetyön tekijän ammatillisten työmenetelmien harjoittelun yhteydessä samassa yläkoulussa. Testaus- ja kehittämisprosessia sekä syntyneitä työvälinettä arvioitiin tehtyjen havaintojen, kerätyn palautteen ja opiskelijan pitämän opinnäytetyöpäiväkirjan avulla.

Dialogisuuspuu-työvälinettä ehdotetaan sovellettavaksi yläkoulun lisäksi myös muihin toimintaympäristöihin. Työvälineen soveltamiseen opastetaan tämän raportin liitteenä olevan käsikirjamaisen kalvosarjan avulla. Dialogisuuspuu-työvälineen jatkokehittämismahdollisuuksiksi pohdittiin muun muassa pelinkehittämistä tai yhteisöllistä taideprojektia.

Kaius Karlsson

Dialogue Tree – a Tool for Reflection of Interactions

Year	2017	Pages	49
------	------	-------	----

The goal of this thesis was to inspire or animate the adolescents and the adults of an upper elementary school into reflecting on their mutual interactions. The idea was to increase mutual understanding and cooperation as well as to decrease and pre-empt conflicts. The eventual development task of this thesis took the form of creating an easy-to-approach and target-group-sensitive tool.

The theoretical basis leaned on the concept of reflection as such as it is known in the fields of social work and pedagogy, the concepts of interaction and dialogism as well as ideas of creative methods and sociocultural animation. Also, the theoretical basis included a discussion on characteristics of interactions between youths and adults in an upper elementary school context. A tool called the Dialogue Tree was created as a result of the development task.

The tool was tested and developed as various applications and in various situations in an upper elementary school in one of Laurea's partner cities. The testing and development were implemented as part of the student's work method practice at the same school. The resulting tool was evaluated on the basis of perceptions, gathered feedback and a thesis journal maintained by the student.

The tool was proposed for use also in environments other than upper elementary schools. The created Dialogue Tree tool was described in a manual-like slide show presentation that was attached to this thesis report. Future development prospects for the tool were identified, for example game development or a community-produced art project.

Keywords: dialogism, game manuscript, reflection, upper elementary school

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tavoitteet.....	7
2.1	Kehittämistehtävä	8
3	Yläkoulun nuorten ja aikuisten väliset kohtaamiset	9
3.1	Kohtaaminen.....	9
3.2	Yläkoulu kohtaamisympäristönä	11
3.3	Yläkoulun nuoret	11
3.4	Yläkoulun aikuiset	12
4	Pohtimaan innostaminen	13
4.1	Pohtiminen	14
4.2	Innostaminen	15
5	Dialogisuuspuu	16
5.1	Ideoinnin vaiheita	16
5.2	Dialogisuuspuun periaatteet	17
6	Dialogisuuspuun testaaminen	19
6.1	Dialogisuuspuu-tuokio koulun aikuisille	20
6.2	Dialogisuuspuu-tuokiot koulun seitsemänsille luokille	25
6.3	Spontaani Dialogisuuspuu-tuokio koulun välitunnilla	31
6.4	Dialogisuuspuu-tuokio yhdeksännen luokan pienryhmässä	32
6.5	Dialogisuuspuu-tuokio kahdeksannen luokan pienryhmässä	33
6.6	Dialogisuuspuun testaaminen julistemuodossa henkilökunnan tiloissa	34
6.7	Kehittämistyö testaamisen jälkeen.....	35
7	Arviointi	37
7.1	Tavoitteiden ja kriteerien toteutuminen	37
7.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	39
7.3	Kehittämistehtävän arviointi	40
7.4	Oman toiminnan ja oppimisen arviointia.....	40
7.5	Työelämän edustajan ja asiantuntijan arvio	41
8	Loppupohdinta.....	43
	Lähteet	45
	Liitteet	49

1 Johdanto

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoite on innostaa yläkoulun nuoria ja aikuisia pohtimaan heidän välisiään kohtaamisia. Opinnäytetyölläni on kolme henkilökohtaista lähtökohtaa. Ensimmäinen lähtökohta on vuonna 2007 suorittamani medianomin ammattikorkeakoulututkinto. Medianomitutkinto tuotti minulle vuorovaikutuksen, viestinnän ja kohderyhmää puhuttelevan sisällön tuottamisen asiantuntemusta. Toinen lähtökohta on vuosien työkokemukseni yläkoulun erityisopetuksen toimintaympäristöissä. Olen toiminut erityisluokkien koulunkäyntiavustajana, erityiskoulun laaja-alaisena erityisopettajana, nuorisotyöntekijänä, sekä luokanopettajana eri lastensuojeluyksiköiden yhteydessä toimivissa luokissa. Kolmantena lähtökohtana pidän parhaillaan suorittamaani sosionomikoulutusta, joka on innostanut minut yhdistämään aikaisempaa osaamistani ja työkokemustani. Sosionomikoulutukseni aikana olen erityisesti kiinnostunut dialogisuudesta sekä selkeään viestinnän toteuttamisesta sosiaalialan työssä.

Opinnäytetyöni alkuperäinen idea syntyi yllämainittujen työtehtävien aikana tekemistäni havainnoista. Kiinnitin huomiota eri yläkoulujen aikuisten ja nuorten välisiin kohtaamisiin. Tunnistin yläkoulun kiireisen arjen ja vastakkainasettelujen rasittavan koulutyötä tukevia kohtaamisia. Opetushallituksen julkaisemissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vuorovaikutus ja yhteistyö mainitaan oppimista ja hyvinvointia edistävinä tekijöinä (Opetushallitus 2017). Näin tässä kehittämistarpeen. Koska sosionomin tutkinto pätevöittää nykyisin myös peruskoulun kuraattorin tehtäviin, ideoin alkuvaiheessa opinnäytetyötäni myös tämän ammattikunnan työkentän kehittämisen kannalta. Halusin kehittää työvälineen, jolla voisi olla positiivisia vaikutuksia yläkoulun arjen lisäksi myös nuoria kohtaavien kuraattorien työhön.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävän lopputuotteena syntyi kohtaamisten pohtimiseen innostava tarinallinen työväline, jonka uskon olevan sovellettavissa myös peruskoulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Kehitin ja testasin työvälinettä yhteistyössä Laurean kumppanuuskaupungissa toimivan yläkoulun aikuisten ja nuorten kanssa. Suoritin samalla sosionomiopintoihini kuuluvan ammatillisten työmenetelmien harjoittelun. Harjoitteluni ohjaajana toiminut yläkoulun rehtori oli innostunut opinnäytetyöni ideasta jo prosessin alkuvaiheessa. Myös hän näki tarpeen suunnittelemani kehittämistyölle. Rehtorin toiveesta jätän yläkoulun ja osallistuneiden henkilöiden nimet mainitsematta. Laurean opinnäytetyöohjeen mukaan organisaatioille tehtävissä opinnäytetöissä ei tarvitse käyttää organisaation nimeä (Laurea 2016).

Tässä raportissa perustelen seuraavaksi opinnäytetyöni tavoitteen ja kuvaan tavoitteesta johdetun kehittämistehtävän. Tavoitteen asetteluun jälkeen seuraavissa luvuissa tarkastelen kohtaamiseen, yläkouluun, pohtimiseen ja innostamiseen liittyviä käsitteitä lähdekirjallisuuteen heijastaen ja opinnäytetyöni näkökulmaa kannatellen. Opinnäytetyöni lopputuotteena

syntyneen Dialogisuuspuu-työvälineen ideointia ja kehittämisprosessia käsittelen omassa luvussaan. Tämän jälkeen kuvaan työvälineen testaamista yläkoulussa eri sovelluksina. Raportin loppuksi erittelen tavoitteideni toteutumista, tekemiäni havaintoja, työvälineen jatkokehittämismahdollisuuksia, omaa oppimistani sekä prosessin aikana syntyneitä ajatuksia.

2 Tavoitteet

Opinnäytetyöni tavoite on innostaa yläkoulun nuoria ja aikuisia pohtimaan heidän välisiään kohtaamisia. Tavoitetta muotoillessani harkitsin pohtimaan innostamisen tilalle ilmaisuja, kuten "yhteistyötä rakentavan vuorovaikutuksen lisääminen" tai "vastakkainasettelujen lievittäminen". Koen pohtimaan innostamisen soveltuvimmaksi ilmaisuksi opinnäytetyöni tavoitteessa, koska siihen sisältyy mielestäni sosiaalialan työn perusajatuksia – asiakkaan itsenäisen suoriutumisen edistäminen, toimijuuden tukeminen, elämönhallinnan mahdollisuuksien parantaminen sekä työskentely asiakkaan voimavaroista lähtien, niitä vahvistaen ja laajentaen (Raunio 2009).

Yhdistän pohtimiseen innostamisen ajatukseen sanonnat "kaikki viisaus alkaa tosiasioiden tunnistamisesta" sekä "älä anna nälkäiselle kalaa, anna hänelle onki". Idealistisesti koen opinnäytetyöni lopputuotteen olevan se onki, jolla yhteisön jäsenet voivat itse tyydyttää oman pohtimisen nälkensä. Tässä vaikuttaa myös henkilökohtainen viettini tehdä sosiaalialan työtä, joka innostaa ja rakentaa uutta, tulipalojen sammuttelun sijaan.

Yhteistyöhenkisen vuorovaikutuksen lisääminen ja vastakkainasettelujen lievittäminen nähdäkseni sisältyvät opinnäytetyöni tavoitteeseen – koen ne vuorovaikutuksen yhdessä pohtimisen luontaisina seurauksina. Lisäksi vastakkainasettelujen lievittämiseen keskittyminen olisi tuntunut ongelmakeskeiseltä lähestymistavalta. Koen kohtaamisten pohtimisen voivan lisätä yhteisymmärrystä ja auttaa näkemään kohtaamistilanteisiin liittyviä valintoja sekä niiden syy-seuraus-suhteita.

Koulun sosiaalityön asiakkuuksia ja asiakasprosesseja käsittelevän lisensiaatintutkimuksensa loppupohdinnassa tutkija Terhi Pippuri pitäisi tervetulleena esimerkiksi verkkopeliä, joka "opettaisi hausalla tavalla lapsia tekemään oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta myönteisiä valintoja" (Pippuri 2015, 98). Myös koulun aikuiset voivat hyötyä heidän kasvatustyönsä kohteena olevien nuorten kohtaamisen pohtimisesta. Etenkin haastavassa elämäntilanteessa olevan nuoren kohtaaminen voi edellyttää opettajilta erityistä herkkyyttä ja tilannetajua (Huuskola 2015, 59).

Tietynlaisen vuorovaikutuksen lisäämistä tai lievittämistä olisi ollut haastava mitata. Tavoitetta muotoillessani harkitsin innostamisen sijaan ilmaisuja, kuten rohkaisu tai havahduttaminen. Päädyin innostamiseen, koska käsitettä voi tukea muun muassa sosiokulttuurisen innostamisen ja luovien menetelmien periaatteilla. Pohtimisen yhdistän myöhemmin tässä raportissa sosiaalialan työssä laajalti käytettyyn reflektion käsitteeseen. Kohtaamisen sijaan olisin voinut käyttää ilmaisuja vuorovaikutus tai dialogisuus. Kohtaamisen käsite palvelee

mielestäni parhaiten lopputuotteena syntyneen työväliseen rakennetta – Dialogisuuspuun oksistossa edetään kohtaamisesta seuraavaan. Palaan näihin käsitteisiin myöhemmin raporttini tietoperustaa esittelevissä luvuissa.

2.1 Kehittämistehtävä

Opinnäytetyöni tavoitteesta johdin uuden työväliseen tuottamiseen tähtäävän kehittämistehtävän. Opinnäytetyöni kehittämistehtävän lopputuotteena syntyi työväline ja sen toteuttamista tukevia materiaaleja. Menetelmän ja työväliseen käsitteiden raja voi olla sosiaalialan maailmassa häilyvä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2017) julkaisemassa Lastensuojelun käsikirjassa työvälineiksi katsotaan esimerkiksi erilaiset kortit ja tehtävät – menetelmien sijaan katsotaan olevan laajempia ja määritellympiä, usein tutkimukseen ja kehittämistyöhön perustuvia. Toisaalta Ammattina sosionomi -oppikirjassa rinnastetaan toiminnalliset työtavat ja toiminnalliset menetelmät – sadutus mainitaan työväliseenä, toiminnallisuus itsessään mainitaan menetelmäksi ja asiakkaan kanssa kahvia keittävän sosionomin voidaan katsoa toteuttavan toiminnallista menetelmää (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 158-163).

Vaikka opinnäytetyöni lopputuotteen taustalla on kehittämistyötä, päädyin nimittämään sitä työväliseksi sen idean yksinkertaisuuden ja sovellettavuuden vuoksi. Menetelmän ja työväliseen käsitteiden välillä tasapainoilllessani pidin mielessä ajatuksen, jonka mukaan sosiaalialan työtä ei koskaan pitäisi tehdä "menetelmä edellä". Hienoa menetelmää soveltavan, mutta samalla aidon kohtaamisen unohtavan sosiaalialan ammattilaisen on vaikea onnistua työssään (Mattila 2011, 9).

Kehittämistehtäväni lopputuotteena syntyi työväline nimeltä Dialogisuuspuu. Dialogisuuspuu on luonteeltaan tarinallinen, luovaa kirjoittamista hyödyntävä työväline, jonka periaatteissa on myös pelillisyyden tuntomerkkejä. Esimerkkejä samanhenkisistä opinnäytetöistä ovat muun muassa Diakonia-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijan kehittämä, arvostavaa vuorovaikutusta lisäävä Ratkaisukeskeinen dialogi -workshop (Miskeljin 2017) sekä Savonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden nuorten elämään vaikuttavia valintoja käsittelevä draamallinen työmenetelmä Laitetaax draamax (Pietikäinen, Silén & Väisänen 2015). Suurin innoittaja kehittämäni työväliseen käsikirjoittamista käsittelevän ulottuvuuden osalta oli Maiju Illikaisen ja Anna-Kaisa Sihvon tekemä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2015) palkitsema opinnäytetyö. Illikaisen ja Sihvon opinnäytetyön idea oli tuottaa pelikäsikirjoitus terveyskasvatuspeliin, joka on jälkepäin kehitettävissä pelattavaksi sähköiseksi oppimispeliksi.

Opinnäytetyöni kehittämistehtävän laadulliset kriteerit pohjaavat asiakaslähtöiseen näkökulmaan. Lähdin kehittämään ja testaamaan työvälinettä, jonka kriteereitä ovat soveltavuus yläkoulun toimintaympäristöön, joustavuus ja matala kynnyks ottaa työväline käyttöön. Kehittämistyöni onnistumisen arvioinnissa hyödynsin havaintojen tekemistä, palautteen keräämistä ja opinnäytetyöpäiväkirjan pitämistä. Palautteiden mukaan yhteistyökumppanina toimineen koulu yhteisön jäsenet kokivat opinnäytetyöni hyödylliseksi. Opinnäytetyöni toteutuksen

aikahaarukaksi asetin yhden vuoden, syksystä syksyyn 2016-2017. Eettisen ulottuvuuden laadullisia kriteerejä opinnäytetyössäni olivat kehittämis- ja testaamistyöhöni osallistuvan yhteisön ja sen jäsenten henkilöllisyyksien suojaaminen.

Oman oppimiseni ja ammatillisen kehittymiseni näkökulmasta asetin tavoitteeksi yhdistää medianomin ja sosionomin koulutusohjelmien minulle tuottamaa asiantuntemusta ja osaamista. Koin luontevaksi tuottaa tällaista kaksoisammattilaisuutta havainnollistavan työnäytteen. Lisäksi halusin kokeilla ottaa kouluyhteisössä sosiaalialan konsultin ja kehittäjän roolia.

3 Yläkoulun nuorten ja aikuisten väliset kohtaamiset

Tässä luvussa perehdyn kohtaamisen käsitteeseen sosiaali- ja kasvatusalojen näkökulmista ja luon pohjaa opinnäytetyöni toteutukselle. Lisäksi kuvailen yläkoulun nuoria ja aikuisia, jotka mainitsen opinnäytetyöni tavoitteessa pohdittavien kohtaamisten osapuolina. Kuvaan myös yläkoulua toimintaympäristönä ja pohdin sosiaalialan työn ja kasvatustyön periaatteita sekä niiden vaikutuksia yläkoulun nuorten ja aikuisten välisissä kohtaamisissa. Tarkoitukseni on kiinnittää huomiota yläkoulun nuorten ja aikuisten välisiin kohtaamisiin vaikuttaviin tekijöihin, jotka ovat opinnäytetyöni näkökulmasta erityisesti pohtimisen arvoisia.

3.1 Kohtaaminen

Kohtaamisen käsite on merkittävä osa opinnäytetyöni käsitejärjestelmää. Näen kohtaamisen tässä opinnäytetyössä kahden tai useamman osapuolen välille syttyvänä toimintona, jonka rakentumiseen vaikuttaa osapuolten tietoisuus sen tekijöistä. Teologian tohtori ja psykoterapeutti Lassi Pruuki tiivistää hyvän kohtaamisen syntyminen edellytykset viiteen neuvon: kuunteleminen, puhuminen, huomioiminen, tulkintojen välttäminen ja rehellisyyteen pyrkiminen (YLE 2015).

Sosiaalialan työssä puhutaan, ja opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimineessa yläkoulussa puhuttiin, arvostavasta kohtaamisesta. Arvostavan kohtaamisen periaatteisiin kuuluu toisen osapuolen vakavasti ottaminen ja aito läsnäolo kohtaamistilanteessa. Arvostavan kohtaamisen ihanteiden mukaisesti kohtaavat osapuolet kunnioittavat toistensa elintilaa, samalla välttäen holhoamista ja neuvomista. Arvostavassa kohtaamisessa toisensa kohtaavat ihmiset nähdään yhdenvertaisina – työntekijä ja asiakas omaavat erilaiset elämänkohtalot, mutta heidän ihmisyytensä on yhteistä. (Mattila 2007, 32.)

Arvostavan kohtaamisen lisäksi voidaan puhua myös vahvistavasta kohtaamisesta. Vahvistavan kohtaamisen periaatteet ovat sovellettavissa etenkin lapsen ja aikuisen välisissä kohtaamisissa, joissa aikuisen vastuu korostuu hänen suuremman ymmärryksensä ja elämäkokemuksensa vuoksi. Lapsen näkökulmasta kohtaaminen aikuisen kanssa voidaan nähdä hänen persoonaansa, omanarvontuntoaan ja sosiaalista kykyään rakentavana tapahtumana. Hyvät kohtaamiset ovat lapselle merkityksellisiä ja lisäävät hänen elinvoimaansa. (Mattila 2011, 18.)

Kohtaaminen on sosiaali- ja kasvatustieteiden työssä tunnetun myönteisen tunnistamisen edellytys. Kun ajatellaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä, myönteisessä tunnistamisessa korostuu heidän kokemusmaailmansa huomiointi sen luonteesta riippumatta. (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 18). Myönteiseen tunnistamiseen liittyy ajatus empaattisesta kuuntelusta, jossa toisen ihmisen huomioiva kuuntelija voi oppia uutta ja nähdä oman kokemuksensa ulkopuolelle (Autio 2015, 115). Ihmisten luokittelu ja heihin kohdistetut ennakkokäsitykset voidaan nähdä uhkana tällaiselle kohtaamiselle ja kuuntelemiselle – lopputuloksena voi olla kokemus väärinkohdatuksi tulemisesta (Stenvall, Korkiamäki & Kallio 2015, 43).

Mielestäni olennainen osa kohtaamista on dialogi, vuoropuhelu. Yläkoulussa ja sen kontekstissa toimii erilaisia ryhmäkokoontumiskohtia, joissa voi olla vaihtelevia määriä nuoria ja aikuisia. Dialogia voi pitää suuren ryhmän keskeisenä työvälineenä. Lääketieteen lisensiaatti ja ryhmäpsykoterapeutti Kari Kähönen kirjoittaa dialogin olevan uuden ymmärryksen etsimisen väline. Hän nimeää ryhmän tavoitteeksi lisätä inhimillisyyttä kylmässä maailmassa ja näkee dialogin mahdollisuutena muuntaa viha energiaksi ja luovuudeksi. (Kähönen 2009.) Sosiaalipedagogiikan näkökulmasta autenttinen dialogi voidaan nähdä persoonaksi kasvamisen edellytyksenä (Hämäläinen & Kurki, 2008). Uskallus kokea tasavertainen dialogi on muiden vahvistamiseen kykenevän sosiaalialan työntekijän ominaisuus (Mäkinen & al, 135).

Dialogin käsitteestä on luontevaa jatkaa dialogisuuden käsitteeseen, jonka sisällytin kehittämäni työvälineen nimeen. Dialogisuuspuun nimen perusteluihin palaan myöhemmin tässä raportissa. Yhteiskuntatieteiden tohtori Kaarina Mönkkönen mainitsee dialogista asiakastyötä käsittelevän teoksensa käsitteistössä dialogisuuden kuvaavan vastavuoroista kohtaamista. Hän liittyy dialogisuuteen ajatuksia, kuten molemminpuolisen ymmärryksen rakentaminen, molempien ehdoilla eteneminen, yhteisen ihmettelyn mahdollisuus sekä eteenpäin katsova lähestymistapa taaksepäin katsomisen sijaan. Mönkkönen tekee selvän rajan dialogin ja keskustelun välille, esimerkiksi televisioituissa vaalikeskusteluissa voidaan puhua toisen ohi. (Mönkkönen 2007.)

Mielessäni korostan kysymysten ja niiden laadun merkitystä kohtaamisessa. Journalistisen haastattelun opintoja sisältävän medianomikoulutukseni kautta olen oppinut pohtimaan avoimien kysymysten merkityksiä keskusteluissa ja vuorovaikutustilanteissa. Näkemysni tässä syntyivät joulukuussa 2016 Laurean menetelmiä käsittelevän opintojakson konferenssissa, jossa keskustelin aiheesta sosionomiksi opiskelevan neuropsykologisen valmentajan kanssa. Hän kyseenalaisti miksi-kysymyksen arvon rakentavassa vuorovaikutuksessa ja näki sen palvelevan lähinnä syyllisten nimeämistä. Ryhdyin pian tietoisesti välttämään miksi-kysymystä kohdatessani yhteistyökumppanina toimineen yläkoulun nuoria ja aikuisia. Miksi-kysymyksen sijaan saatoin kysyä, "Mihin pyrit tuollaisella toiminnalla?" tai "Mitä tuollaisella toiminnalla voidaan saavuttaa?" Nämä ajatukset pidin mielessäni myös pohtiessani sisältöjä opinnäytetyöni ideoita esittelevään kalvosarjaan, johon palaan myöhemmin tässä raportissa.

3.2 Yläkoulu kohtaamisympäristönä

Peruskoulu jaetaan kahteen vuosiluokkakokonaisuuteen, ala- ja yläkouluun. Kuudesta ensimmäisestä vuosiluokasta muodostuvalle alakoululle on ominaista luokanopettajavetoinen opetus. Yläkoulun seitsemännellä, kahdeksannella ja yhdeksännellä vuosiluokalla opetus on aineopetusvoittoista ja siten eri oppiaineiden opettajien toteuttamaa. (Opetushallitus 2017b.) Perusopetuslaissa (21.8.1998/628) on mainittu opetuksen tavoitteiksi "tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja".

Opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toiminut peruskoulu on noin 300 oppilaan yläkoulu, joka toimii samassa rakennuksessa lukion kanssa. Koulu toimintaympäristönä mahdollistaa nuorten ja aikuisten kohtaamisia, koska koulun perustehtävä sitä edellyttää. Kohtaaminen voidaan nähdä opettajuuden ja kaiken kasvatuksen ytimenä (Wihersaari 2010, 6). Useat tekijät yläkoulussa voivat tehdä nuoren ja aikuisen kohtaamisesta jännitteisen tai kääntää sen vastakkainasetteluksi. Koulumaailman vuorovaikutustilanteet noudattavat usein kaavaa, jossa aikuinen kysyy lapselta vain arvioidakseen hänen vastaustaan (Karlsson 2005, 26). Voidaan puhua kohtaamiselle ehtoja asettavista institutionaalisista rooleista, joihin liittyy arvioinnin lisäksi ylisukupolvisuutta, hierarkiaa ja normeja (Kallio 2015, 96-97).

Merkittävä osa nuorten ja aikuisten välisistä kohtaamisista yläkoulussa tapahtuu oppitunneilla. Oppitunneilla opettajat pyrkivät ylläpitämään koulutyötä turvaavaa työrauhaa, johon vaikuttavia koulukohtaisia syitä voivat olla esimerkiksi ryhmäkoot, tilaratkaisut tai oppimateriaalien epäsopivuus. (Holopainen, Järvinen, Kuusela & Packalen 2009, 26.) Kiireessä ja melskeessä tapahtuvat kohtaamiset eivät välttämättä ole dialogisia – mielipiteet ja johtopäätökset muodostetaan hosuen ilman dialogille suotuisaa "hidasta ajattelua" (Vilen, Leppämäki & Ekström 2002, 65).

Koulun puitteet voivat estää opettajan ja nuoren välisen rauhallisen keskustelun (Huuskola 2015, 59). Omat havaintoni yhteistyökumppanina toimineesta yläkoulusta ovat samansuuntaisia. Oppitunnilla nuori ja aikuinen kohtaavat pitkälti oppiainesiltöjen ja tehtävien tekemisen merkeissä. Oppitunnin päätyttyä nuoret ja aikuiset vetäytyvät "omiensa joukkoon", aikuiset henkilökunnan taukotiiloihin ja nuoret välitunnin viettoon.

3.3 Yläkoulun nuoret

Yläkoulun nuoret suorittavat yläkoulussa oppivelvollisuuttaan. Yläkoulua käyvään nuoreen voi kohdistua monenlaisia paineita. Nuoren näkökulmasta koulu ja koti voivat näyttäytyä hyvinkin erilaisina toimintaympäristöinä, joissa molemmissa on omat sääntönsä, tavoitteensa ja kulttuurinsa. Nuoren kehitykseen kuuluu itsenäistymispyrkimyksiä ja -kiistoja omien vanhempien kanssa (Pölonen 2013, 17) ja näiden vaikutukset voivat heijastua nuoren kohtaamisiin yläkoulun aikuisten kanssa.

Nuorten toiminta voidaan nähdä heille asetettuihin rajoihin kohdistuvana kannanottona (Korkiamäki 2015, 150). Oppilas valitsee toimintatapansa koulussa arvioiden siellä kohtaamia asioita ja suhteuttaen niihin omia mahdollisuuksiaan (Holopainen & al 2009, 24). Oppilaan voidaan jopa todeta kouluvuosinaan ylläpitävän kahta identiteettiä, yksityisminää ja oppijan roolia (Äärelä 2012, 122).

Opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimineessa yläkoulussa tekemiäni havaintojen ja tulkintojen mukaan nuorten tapaan kohdata aikuisia vaikutti usein heidän senhetkinen elämäntilanteensa. Elämäntilanteet saattoivat olla hyvinkin nopeasti kehittyviä. Esimerkiksi oppitunnin aikana kaverilta tullut, ratkaisevaa vertaissuhteisiin vaikuttavaa tietoa sisältävä Snapchat-viesti voi tehdä nuoren kuuroksi oppituntia vetävän opettajan puheelle yhdessä silmänräpäyksessä. On tärkeää pitää mielessä, että rajustikin käyttäytyvä nuori haluaa aina lopulta ymmärtää ja tulla ymmärretyksi (Hämäri & Neuvonen 2017, 15). Yläkoulun erityisopetuksen parissa työskennellessäni olen usein tulkinnut koulutyötä häiritsevän nuoren "huutavan" kohdatuksi tulemista.

Kehittämäni Dialogisuuspuu-työvälineen periaatteita esitellessäni käytin usein haastavan elämäntilanteen käsitettä. Haastava elämäntilanne voi nähdäkseni kohdata kenet tahansa, ajasta ja paikasta riippumatta. Haastava elämäntilanne on lisäksi mielestäni subjektiivinen kokemus, jonka suhteuttaminen muiden kokemuksiin ei ole välttämättä rakentavaa. Nuoren kohdalla haastava elämäntilanne voi mielestäni olla lähes mitä tahansa hankalan ihottuman tai vuosia kestäneen kiusaamisen väliltä. Laajemmin ajateltuna koko nuoruusikää voi pitää haastavana elämäntilanteena. Nuori elää elämänsä suurta mullistusta. Nuoren kohtaavat aikuiset saattavat suhtautua häneen kuin lapseen, samalla kun odottavat häneltä aikuismaista käytöstä.

3.4 Yläkoulun aikuiset

Siinä missä nuoret kohtaavat aikuisia ainutkertaisesta, nopeasti ohikiitävästä kehitysvaiheestaan käsin, kasvatustyön ammattilaiset kohtaavat nuoria työkseen jopa vuosikymmeniä kattavan kokemuksen pohjalta. Pitkä kokemus voi olla kasvatustyön tekijälle voimavara ja resurssi. Opettajuutta on saatettu pitää synnynnäisenä ominaisuutena ja ammatin kutsumuksellisen luonne elää yhä. Opettajan työ muuttuu, kehittyy ja monipuolistuu samalla kun ihmissuhdetaidot pysyvät sen tärkeänä edellytyksenä. Lasten ja nuorten siveellisyyteen kasvattamisen tilalle on tullut heidän persoonallisuutensa ja elämäntaitojensa kehittäminen. (Wihersaari 2010, 63). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016) perusopetuksen mainitaan tukevan "oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan."

Kasvatustyön muuttuvan ammatillisuuden lisäksi muuttuu myös maailma ja sen mukana koulun aikuisten työssään kohtaamat nuoret. Nuorten lisääntyvä sosiaalisuus voi vähentää heidän kykyään istua hiljaa pulpeteissaan ja siten koetella kasvavien työtehtävien kanssa painivien opettajien voimavaroja. Opettajan työn taustalla vaikuttaa hänelle ammatillisia taitoja tar-

joava opettajakoulutus, joka tasapainoilee perinteisen koulukulttuurin mielikuvien ja nopeasti muuttuvien luokkahuonerealityteettien välissä. (Huuskola 2015, 60.) Opettaja voi tuntea itsensä avuttomaksi kohdatessaan esimerkiksi ahdistuneen, aggressiivisen tai vihaa lietsovan nuoren. Toisaalta erimielisyydelle tilaa antavalla opettajalla on mahdollisuus rakentaa avointa vuorovaikutusta. (Hämäri & Neuvonen 2017, 11-15.) Näin toimivan opettajan voisi ajatella vastaavan aitoa kohtaamista kaipaavan nuoren huutoon.

Omassa kodissaan turvattomuutta kokevalle nuorelle koulun aikuinen voi olla hänen elämänsä ainoa turvallinen aikuinen. Etenkin haastavassa elämäntilanteessa olevan nuoren voi ajatella tarvitsevan kipeästi turvallisen aikuisen seuraa. Toisin kuin nuoren vertaisryhmän edustajat, aikuiset voivat tarjota nuorelle pidempään elämäkokemukseen pohjautuvia tietoja ja ratkaisumalleja. Väestöliitto on kysynyt nuorilta, millainen on turvallinen aikuinen. Nuorten vastausten mukaan turvallinen aikuinen esimerkiksi "pystyy keskustelemaan, kuuntelee, ottaa nuoren mielipiteet huomioon ja on kiinnostunut nuoren asioista" sekä "on paljon lähellä, on helposti lähestyttävä, hänen seurassaan voi olla oma itsensä". (Väestöliitto 2017.) Opinnäytetyöni näkökulmasta voisi sanoa, että nuori kaipaa aikuiselta aitoa kohtaamista, dialogia ja dialogisuutta.

Lapsen vahvistavan kohtaamisen periaatteiden kannalta koulussa vallitseva opettaja-oppilasasetelma voi olla haastava. Vahvistavassa kohtaamisessa vältetään subjekti-objekti-asetelmaa ja kohtaamisen osapuolten ajatellaan omaavan yhtäläiset oikeudet ja yhtäläisen arvon. Asian tuntijaroolista lapsen kohtaavan aikuisen voidaan sanoa käyttävän asiantuntijavaltaa, hän tulkitsee lasta saattaen samalla heikentää tämän mahdollisuuksia osallistua tilanteensa määrittelyyn. (Mattila 2011, 49.) Vuorovaikutuksen näkökulmasta vallankäyttö mahdollistaa yksin toimimisen (Mönkkönen 2007, 109). Valta voi toisaalta olla kielteistä tai myönteistä, pakottamista tai suojelua (Mäkinen & al 2009, 134).

Koulun aikuisten voidaan katsoa toteuttavan työssään erilaisia opetus- ja kasvatustyyliä, kuten harkitsevainen, muodollinen, seurallinen tai struktuuripainotteinen (Neuvonen 2011, 21). Opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimineessa yläkoulussa havaitsin laajan kirjon erilaisia opettajuuksia. Yksi opettaja saattoi ahkeralla ja osallistavalla toiminnallaan innostaa oppilaansa keräämään rahat koko luokan yhteiseen risteilyyn. Toinen saattoi puhua omista oppilaistaan hyvinkin alentavaan sävyyn. Opettajan työtä sanotaan tehtävän omalla persoonallisuudella ja näin voisi ajatella, että opettajuuksia on erilaisia niin monta kuin on opettajia-kin. Merkille pantavaa oli opinnäytetyöstäni innostuneen rehtorin korostama ajatus siitä, että koko yläkoulun henkilökunta on kasvatusvelvollinen vahtimestarista lähtien. Lisäksi rehtorin saattoi kuulla usein sanovan, "jokainen kohtaaminen on tukitoimi".

4 Pohtimaan innostaminen

Tässä luvussa kuvaan mitä tarkoitan pohtimisella ja innostamisella opinnäytetyöni tavoitteen näkökulmasta. Pyrin tuomaan nämä kaksi käsitettä yhteen ja samalla rakentaa siltaa kohti seuraavassa luvussa esittelemääni Dialogisuuspuu-työvälinettä. Pohtimisen liitän vahvasti so-

siaalialan työssä tunnettuun reflektion käsitteeseen. Innostamisen aineksia poimin sosiaalialan luovista työmenetelmistä, sosiaalipedagogiikasta ja sosiokulttuurisesta innostamisesta.

4.1 Pohtiminen

Sosionomin ammatin ja kompetenssien yhteydessä puhutaan eettisestä reflektiosta, reflektiivisestä työotteesta sekä reflektointitaidosta. Reflektiivisyys katsotaan osaksi sosionomin ammatillista asiantuntijuutta ja reflektion nähdään olevan avainasemassa sosionomin ammatitieteiden kehittämisessä. Ammatillisia ulottuvuuksia laajemmin ajateltuna reflektiota voi pitää ihmiselle luontaisena toimintana. (Mäkinen & al 2009, 47-57.)

Latinan kielestä ponnistava sana reflektio viittaa takaisintaantumiseen ja englanninkielessä sen yksi merkitys on heijastuminen, kuten valon taittuessa peilistä takaisin kohti valonlähdettä tai sen ohi (Merriam-Webster 2017). Peilin tavoin henkilö voi heijastaa takaisin toiselta vastaanottamansa viestin. Tässä mielessä reflektion käsite lähentelee jo vuoro-vaikutuksen käsitettä. Reflektiota voi tapahtua myös henkilön arvioidessa omaa toimintaansa, sisäisiä toimintojaan tutkien ja ymmärrystä tavoitellen (Tampereen yliopisto 2017).

Mielestäni reflektiolle luonteva, arkisempi synonyymi on pohtiminen. Kasvatustieteen sanastossa reflektioon liitetäänkin kuvaus "pohdintaa, syvällistä, (omaan) toimintaan kohdistuvaa teoretisointia" (Oulun yliopisto 2013). Sisällytin pohtimisen käsitteen opinnäytetyöni tavoitteeseen sen selkokielen luonteen vuoksi – asiakaslähtöisyyden ja yläkoulun nuoren kohderyhmän huomioiden.

Pohtiminen ja pohtimaan ohjaaminen ovat nähdäkseni olennainen osa sosiaalialan asiakastyötä. Esimerkiksi katalysoivaa ohjauksen interventiotapaa soveltava sosionomi pyrkii auttamaan ohjattavaa "hahmottamaan ja pohtimaan tilannetta monista eri näkökulmista", "selkiyttämään ajatuksiaan" ja "valitsemaan sopivan ratkaisuvaihtoehdon". Tällaisessa pohtimista auttavassa ohjaustyössä ohjaaja hyödyntää avoimia kysymyssanoja, kuten kuka tai miten. (Mäkinen & al 2009, 127).

Pohtiminen mainitaan myös uuden asian oppimisen edellytyksenä – kuten esimerkiksi arvostavan, hyvän ja vahvistavan kohtaamisen taitoa opittaessa (Mattila 2011, 17). Opettajan ja oppilaan välillä toteutuva, yhteistyötä opettava ja reflektoiva puhetapa voidaan käytännössä tuoda kaikkeen opetustoimintaan (Hämäri & Neuvonen 2017, 15). Pohtiminen voi auttaa kasvatus- ja opetustyössä esiintyvien ongelmatilanteiden ratkaisemisessa (Holopainen & al 2009, 51). Näen etenkin eri näkökulmien tavoittamisen ja eri ratkaisuvaihtoehtojen pohtimisen olennaisina opinnäytetyöni tavoitteen kannalta.

Pohtiminen voi näyttäytyä sosiaali- ja kasvatustyön kaikkivoipana ihmeläkkeenä. Herää kysymys, mikä pohtimista voi estää? Omien havaintojeni mukaan yläkoulussa ohjatun ja tavoitteellisen, nuoria ja aikuisia yhdistävän pohtimisen esteet muodostuvat usein aikaan, tilaan ja asenteisiin liittyvistä tekijöistä. Koulupäivään on haastavaa mahduttaa ohjattuja pohtimisen

hetkiä, tilat voivat olla meluisat ja osallistajat levottomia. Lisäksi osapuolet saattavat pyrkiä ohittamaan tietyn asian pohtimisen epäolennaisena tai he eivät koe sitä riittävän palkitsevaksi. Näin lähestyn tässä raportissa opinnäytetyöni kehittämistehtävää ja sen toteuttamaa tavoitetta – innostaa yläkoulun nuoria ja aikuisia pohtimaan heidän välisiä kohtaamisiaan.

4.2 Innostaminen

Innostamisen ja innostumisen taidot voidaan lukea kuuluviksi sosiaalialan työtehtävien työelämäkvalifioihin sisältyviin niin sanottuihin pehmeisiin kvalifikaatioihin (Mäkinen & al 2009, 22). Ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opetussuunnitelman kehittämistä tavoittelevassa tutkimuksessa (Myllärinen & Tast 2009, 10) peräänkuulutetaan alalle ihmisiä ja yhteisöjä innostavia työmenetelmiä ja sosiaalipedagogista työtettä. Käytännön työssä sosionomi toteuttaa innostamista esimerkiksi soveltaessaan luovia ja osallistavia menetelmiä (Nietosvuori 2008, 139).

Monitahoisen ja monikansallisen historian omaava sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan suuntaus. Sen orientaatioon kuuluu osapuolten toimijuutta ja yhdenvertaisuutta painottavan vuorovaikutuksen ja tietoisuuden edistäminen. Näillä ominaisuuksillaan sosiokulttuurinen innostaminen voi rikastaa älyllisyyttä ja akateemisuutta korostavaa kasvatus-toimintaa (Kurki 2000, 41). Sosiokulttuurisessa innostamisessa mahdollisuudet ihmisen kasvuun nähdään ihmisen ihmiseksi tekevissä ominaisuuksissa, hänen pohtimis- ja vuorovaikutuskyyvyissään (Hämäläinen & Kurki 1997, 206).

Sosiokulttuurisella innostamisella ja osallistavilla menetelmillä on useita yhdensuuntaisia tavoitteita, kuten ihmisten voimavarojen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen (Kansalaisfoorumi 2017). Taiteelliset menetelmät korostuvat sosiokulttuurisen innostamisen menetelmien kirjossa. Yhteisen luovan toiminnan ääreen kokoontuneet ihmiset kehittävät itseään ja toisiaan, oppivat yhteistyötä ja kunnioittamista. Oman itsen luova ilmaisu on samalla arvojen ja ajatusten jakamista. Voidaan puhua ilmaisullisista aktiviteeteista. (Kurki 2000, 138.) Käytännön työssä luovia ja toiminnallisia menetelmiä soveltava sosionomi rohkaisee asiakastaan pohtimaan ja tarkastelemaan asioita uusilla tavoilla, keskustelemaan ja osallistumaan (Nietosvuori 2008, 141).

Näen opinnäytetyöni kehittämistehtävästä syntyneen työväliseen, Dialogisuuspuun, jossain määrin myötäilevän sosiaalipedagogiikan ja sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita. Dialogisuuspuu on toiminnallinen, osallistava, yhteisöllinen ja elämyksellinen. Dialogisuuspuun soveltaminen on tavoitteellista, ihmisten arkeen ja vuorovaikutukseen kohdistuvaa sekä asennemuutokseen tähtäävää toimintaa. Toisaalta Dialogisuuspuu ei niinkään keskity ihmisten valtauttamiseen tai syrjäytymisen ehkäisyyn, vaikka tällaisiakin seurauksia sen soveltamisella voi olla. Dialogisuuspuun periaate ei tähtää laajaan yhteiskunnalliseen muutokseen – se ei ole sinällään vapauttava tai vallankumouksellinen, vaikka se kutsuukin osallistujia kriittiseen reflektioon.

5 Dialogisuuspuu

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyöni lopputuotteena syntyneen Dialogisuuspuu-työvälineen ideoita, periaatteita ja kehittämiskaarta. Dialogisuuspuun kasvualustana toimii kahdessa aikaisemmassa luvussa esittelemäni tietoperusta – yläkoulu, siellä toimivat nuoret ja aikuiset, heidän väliset kohtaamiset sekä niiden pohtimiseen innostaminen. Jatkan tietoperustan esittelyä Dialogisuuspuun vaiheita kuvatessani, viitaten teorioihin ja menetelmiin tarpeen mukaan. Vastaavasti jatkan kehittämiskaaren kuvailua seuraavassa luvussa, jossa Dialogisuuspuun, rakenne, materiaalit ja visuaalinen ilme jalostuivat testaamisen edetessä.

5.1 Ideoinnin vaiheita

Ennen varsinaisen kehittämistehtävän alkuidean syttymistä tiesin haluavani kehittää jotain uutta, olemassaolevan ilmiön tutkimisen sijaan. Medianomikoulutukseni ja yläkoulun erityisopetuksen parissa hankkimani työkokemuksen pohjalta ryhdyin ideoimaan yläkoulun nuorten hyvinvointia tukevaa peliä kesällä 2016. Peli-ideaan sain lisäpontta kuraattoripalveluja tutkineen Terhi Pippurin pohdinnasta – hän näki ”tervetulleena esimerkiksi verkkopelin, joka opettaisi hausalla tavalla lapsia tekemään oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta myönteisiä päätöksiä” (Pippuri 2015, 98).

Toimittajan koulutuksen omaavana ja luovasta kirjoittamisesta kiinnostuneena kehittelemäni peli-idea pian pohtimispelin tai tarinallisen hyötypelin suuntaan. Toisin kuin esimerkiksi räiskintäpeleissä, hyötypelissä ei kilpailla voittamisesta, vaan niillä tavoitellaan tiedon välittämistä tai asian omaksumista (Pelikasvatus 2013). Tuore esimerkki nuorille suunnatusta sosiaalialan kenttää palvelevasta sähköisestä pelistä on työntekijän ohjauksessa pelattava HowZit Bro (Family Support House 2017).

Jatkoin ideointia vaikuttuen lapsuudessani lukemistani Valitse oma seikkailusi -kirjoista, joissa kunkin luvun päätteeksi lukija saa valita miten tarina jatkuu. Kyseinen kirjaformaatti on vuorovaikutteisuutensa vuoksi todettu tehokkaaksi ja vetovoimaiseksi opetusmenetelmäksi esimerkiksi lapsen lukemaan innostamisessa. Formaatin vuorovaikutteinen luonne on aikoinaan saanut kimmokkeen pelimaailmasta ja vastavuoroisesti myöhemmin toiminut pelinkehittäjien inspiraation lähteenä. (CYOA 2017.) Populaarin interaktiivisen tarinankerronnan ajankohtainen käänne on sen saapuminen Netflix-suoratoistopalveluun. Saapasjalkakissa-animaatiota katseleva lapsi pääsee määräämään suunnan tarinalle esimerkiksi iPadin ruutua napauttamalla. (Netflix 2017.)

Koska en omaa varsinaisia pelinkehittäjän taitoja, peli-ideani eteni kohti pelikäsikirjoituksen kirjoittamista. Toisin kuin elokuvan tai kirjan lineaarinen käsikirjoitus, pelikäsikirjoituksen tarina rakentuu haaroista. Haarautuva rakenne mahdollistaa pelaajalle valintojen tekemisen ja siten pelin interaktiivisen luonteen. (Pelikasvatus 2013, 23.) Pohdin pelikäsikirjoitukseni koostuvan lyhyistä kohtaamistilanteista, joiden lukemisen jälkeen pelaaja valitsee tilannetta eteenpäin toimintamallin. Halusin pitää kohtaamistilanteiden tekstit lyhyinä, koska koke-

mukseni mukaan nuoret voivat kokea haastavaksi pitkiin teksteihin keskittymisen – etenkin nopeatempoisissa ryhmätilanteissa. Jo tässä vaiheessa tarkoitin pelin voivan toimia keskustelun avaajana nuoren ja aikuisen välillä, tai johdattelevan peliä yksin pelaavaa nuorta pohtimaan kohtaamistilanteiden vaihtoehtoja ja syy-seuraus-suhteita.

Pelikäsikirjoitusideaa pyöritellessäni ymmärsin, että lyhyenkin pelin haarautuva tarina olisi melkoinen urakka itse kirjoitettavaksi. Esimerkiksi neljä peräkkäistä, toistuvasti neljään haaraan jakautuvaa tarinan käännettä tarkoittaisi yhteensä kahtasataaviittäkymmentäkuutta erilaista tarinaa ($4^4 = 256$). Käsikirjoittamisurakkaa suuremmaksi haasteeksi osoittautui perustella eksponentiaalisesti laajenevan pelikäsikirjoituksen sisältöjä.

Loppukesästä 2016 puntaroin kysymyksiä kuten, mihin pelikäsikirjoituksen tarinat sijoittuisivat, mitä hahmoja ne sisältäisivät, millä logiikalla tarinan sisällöt määräytyisivät, miten tarinat alkaisivat ja päättyisivät. Luonnostelin pelikäsikirjoituksia ja valmistelin jopa pelattavan demopelin. Syyskuun 2016 lopussa opinnäytetyöni ohjaaja ehdotti pelikäsikirjoituksen tuottamista yläkoulun nuoria ja aikuisia osallistavissa työpajoissa – näin käsikirjoituksen sisällölliset ratkaisut tulisivat suoraan heiltä ja voisin itse keskittyä luomaan käsikirjoittamista ohjaavat rakenteet.

5.2 Dialogisuuspuun periaatteet

Syksyllä 2016 ryhdyin kehittämään Dialogisuuspuulle rakennetta, jolle käsikirjoitustyöpajojen toiminta voisi pohjautua. Halusin luoda selkeän, loogisen, helposti lähestyttävän ja sosiaalialan asiakastyön tietoperustaan pohjautuvan rakenteen. Olin siis luomassa tiettyjen periaatteiden mukaan haarautuvaa pelillistä käsikirjoittamista ohjaavaa runkoa. Ymmärsin, että runko tulee käynnistymään yhdestä alkupisteestä, ensimmäisestä kohtaamistilanteesta, jonka jälkeen seuraaviin kohtaamistilanteisiin eteneminen vaatisi aina valinnan tekemistä. Näin muodostuisi haarautuvia valintojen ketjuja, joiden käsikirjoittamiseen osallistuva nuori tai aikuinen tulisi samalla pohtineeksi eri valintavaihtoehtoja ja valintojen syy-seuraus-suhteita. Tällainen tilanteiden jälkikäteen pohtiminen lähentelee syy-päätelmiin liittyvää attribuutioteoriaa, jonka mukaan syiden pohtiminen ja ymmärtäminen voi vaikuttaa positiivisesti vastaavanlaisten tilanteiden kohtaamiseen jatkossa (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2014).

Kahteen valintavaihtoehtoon, "hyvään" ja "huonoon" perustuva rakenne oli mielestäni liian suppea ja mustavalkoinen ratkaisu. Kolme vaihtoehtoa tuntui luontevammalta, koska siinä voisi toteutua vaihtoehdot "hyvä", "huono" ja "jotain siltä väliltä". Suunnittelin "hyvien" valintojen johtavan nuoren kehityksen kannalta suotuisimpaan suuntaan – tarinan päähenkilönä toimivan fiktiivisen nuoren kehitystehtävät toteutuisivat ja hän voisi edetä kohti vahvaa, tasapainoista aikuisuutta. "Huonojen" valintojen suunnittelin johtavan nuoren kehityksen kannalta epäsuotuisimpaan suuntaan – syrjäytymiseen ja muihin ongelmallisiin elämäntilanteisiin. (Nurmi & al 2014.) "Jotain siltä väliltä" -valinnat tasapainottelisivat näiden kahden ääripään välillä.

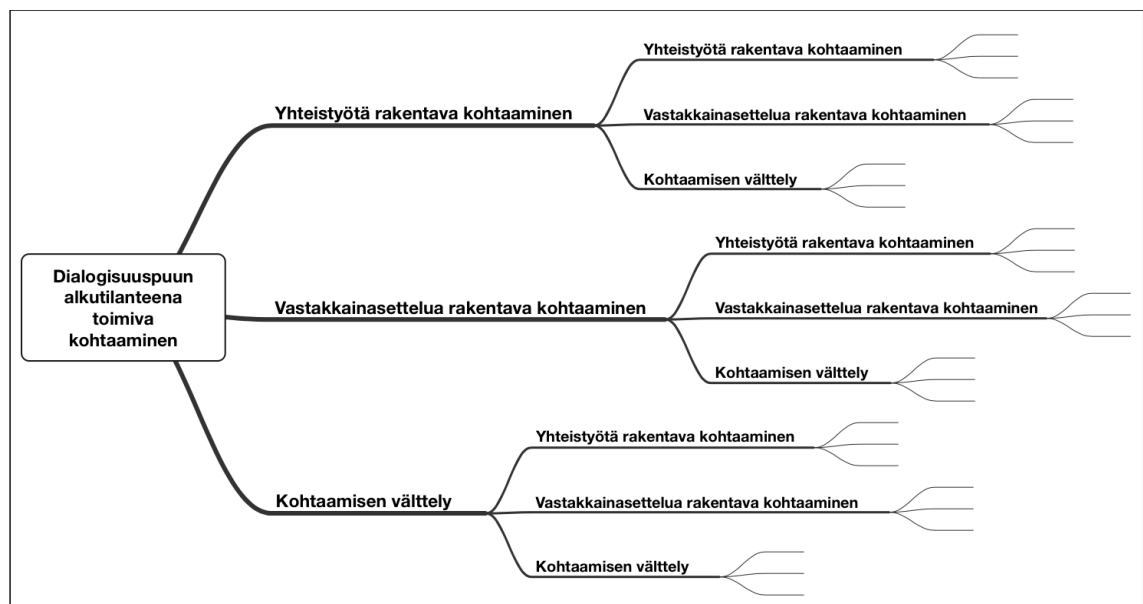
Kehittämistyöni keskittyessä aikuisen ja nuoren väliseen kohtaamiseen pohdin, millainen kohtaaminen olisi hyvää, huonoa tai jotain siltä väliltä. Tähän väliin kerron ammatilliseen kehittymiseeni vaikuttaneen esimerkin eräästä lastensuojeluyksiköstä, jonka luokanopettajana työskentelin vuosikymmenen vaihteessa. Keskustelin yksikön työntekijöiden kanssa nuorten kehittymisestä päivittäin. Toistuvasti nousi esiin, kuinka nuoren aikuisia haastava, rajukin käytös saatettiin nähdä jopa toivottuna kehitysvaiheena. Ymmärsin, että äänekäs ja fyysinenkin oireilu voi olla nuoren kehityksen kannalta parempi vaihtoehto kuin vuorovaikutuksesta vetäytyminen. Jälleen, nuoren saattoi ajatella "huutavan" kohtaamista.

Ylläkuvaamani kokemuksen ja ajatuksen pohjalta pohdin, että käsikirjoituksen "huono" valintavaihtoehto olisi kohtaamista välttelevää käytöstä. Välttelevä käytös esimerkiksi heikentäisi käsikirjoituksen nuoren päähenkilön mahdollisuuksia kohdata turvallinen aikuinen. "Hyvä" kohtaaminen taas olisi avointa, dialogiseen vuorovaikutukseen hakeutuvaa. "Jotain siltä väliltä" - kohtaaminen voisi olla esimerkiksi valehtelua tai uhkailua, mutta kuitenkin kohtaamista ja siten parempi kuin ei kohtaamista lainkaan.

Kehittämistyöni edetessä halusin kytkeä valintavaihtoehtoja kehityspsykologian ja kasvatustieteiden tietoperustoihin. Nuorta kohtaavan aikuisen valintavaihtoehdot olisivat voineet olla esimerkiksi "lapsilähtöinen", "aikuislähtöinen" ja "kylmä". Aikuisen kohtaavan nuoren valintavaihtoehdot olisivat puolestaan voineet olla "avoin", "uhmakas" ja "välttelevä". (Nurmi & al 2014.)

Asiakaslähtöisyyden nimissä pyrin kehittämistyössäni selkeyteen ja yksiselitteisyyteen. Pyrin tuomaan käsikirjoittamisrungon valintavaihtoehtojen ohjeistukset mahdollisimman yleiselle ja helposti omaksuttavalle tasolle. Lisäksi, koska käsikirjoituksen haarojen kirjoittamiseen voisivat osallistua yhtä lailla nuoret ja aikuiset, halusin tuottaa heille yhdenvertaisen osallistumiskokemuksen.

Lopulta päädyin Dialogisuuspuun kolmen kohtaamisvaihtoehdon ohjeistuksessa seuraaviin kuvauksiin: "yhteistyötä rakentava", "vastakkainasettelua rakentava" ja "välttely". Nämä vaihtoehdot soveltuvat mielestäni sellaisinaan kuvaamaan sekä nuoren että aikuisen toimintaa. Sisällytin vaihtoehtojen kuvaukseen verbin rakentaa, koska halusin korostaa kohtaajien vaikutavuutta kohtaamistilanteiden rakentumisessa. Osa näiden kolmen yksiselitteisen vaihtoehdon kauneutta on se, että ne antavat tilaa luovuudelle ja pohtimiselle. Toisin sanoen Dialogisuuspuun syy-seuraus-ketjuja käsikirjoittava nuori tai aikuinen pääsee itse pohtimaan, millainen kohtaaminen voi rakentaa yhteistyötä tai vastakkainasettelua, tai millaisia keinoja toisen kohtaamista välttelevällä ihmisellä voi olla.

Kuvio 1: Kolmijakoon ja vastavuoroiseen kohtamiseen perustuva idea

Dialogisuuspuun luonne on mielestäni vahvasti tarinallinen. Dialogisuuspuun käsikirjoittajat tuottavat tarinoita. Tarinat elävät ihmisten väleissä, aina on kertoja ja kuulija. Sosiaalialan työssä tarinat välittävät tietoa, avaavat kokemusmaailmoja ja tuovat lohtua. Ne mahdollistavat pohtimista, herättävät keskustelua ja tarjoavat uusia näkökulmia. Tarinallisuudesta voidaan puhua sosiaalialan työmenetelmänä ja tietoperustana. Sillä on merkittävä osa luovissa ja toiminnallisissa menetelmissä. (Nietosvuori 2008, 135-140.) Tarinalliseen, narratiiviseen näkökulmaan tukeutuva menetelmä on osallistujalle turvallinen – tarinan kertomisessa ei voi epäonnistua, sen loppua ei voi eikä tarvitse tietää etukäteen (Vilen & al 2002, 161).

6 Dialogisuuspuun testaaminen

Tässä luvussa kuvailen Dialogisuuspuun testaamista yläkoulun nuorten ja aikuisten kanssa. Testaamisella pyrin selvittämään, millaisin edellytyksin ja materiaalein Dialogisuuspuuta voi käytännössä soveltaa. Testaamisvaiheessa opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimineen yläkoulun nuoret ja aikuiset käsikirjoittivat sisältöjä Dialogisuuspuihin eri tilanteissa kevätlukukaudella 2017. Keräsin testitilanteissa palautetta ja kirjasin havaintoja opinnäytepäiväkirjaan.

Testaamisvaihe käynnistyi helmikuussa 2017, jolloin osallistuin koulunuorisotyöntekijän ja harjoittelijan roolissa sekä rehtorin kutsusta koulun yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoukseen. Opetushallituksen (2017c) mukaan yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön kuuluu muun muassa ryhmien hyvinvoinnin kehittäminen, turvallisen kasvuympäristön luominen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Kokouksessa oli läsnä rehtorin ja itseni lisäksi koulun terveydenhoitaja ja koulupsykologi. Kokouksessa käsiteltiin koulun ajankohtaisia tavoitteita lisätä työrauhaa ja yhteisymmärrystä, ehkäistä kiusaamista sekä vähentää vastakkainasetteluja ja syrjintää. Keskustelussa mainittiin myös koulun opetussuunnitelmaan vastikään päivitetty kohtamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät tavoitteet.

Esittelin kokouksessa Dialogisuuspuun ideaa, periaatteita ja mahdollisuuksia testata niitä käytännössä eri sovelluksina. Koulun rehtori oli innostunut opinnäytetyöstäni jo loppuvuodesta 2016 ja osoitti innostuksensa myös tässä kokouksessa. Rehtori kiinnostui erityisesti ehdotuksestani tulostaa yhteisöllisesti käsikirjoitetut Dialogisuuspuut isoina julisteina koulun käytävälle, siten että ne herättäisivät keskustelua vielä käsikirjoitussessioiden jälkeenkin. Näimme rehtorin kanssa myös mahdollisuuden minulle toteuttaa hänen toivomaansa ryhmyttämistä käsikirjoitussessioiden yhteydessä – ryhmyttämisen suorittaminen oli yksi työharjoitteluni tavoitteista.

Kysyessäni rehtorilta, kuinka monta Dialogisuuspuu-julistetta asettaisimme tavoitteeksi, vastaus kuului, "Kymmenen." Tässä vaiheessa en osannut paljoakaan arvioida yhden julisteen – puhumattakaan kokonaisen Dialogisuuspuumetsän – tuottamiseen liittyvää työmäärää. Lyhyen keskustelun jälkeen päädyimme seuraavaan toimintasuunnitelmaan. Valitsimme kymmenen Dialogisuuspuun aloitustilanteiksi koulun arjessa tyypillisesti esiintyviä, koulutyötä haastavia kohtaamisia – muun muassa "Nuori haistattelee aikuiselle" ja "Nuori käyttää oppitunnilla kännykkää ilman lupaa". Suunnitelman mukaan seuraavaksi esittelisin Dialogisuuspuun periaatteita ja toimintaa parin viikon päästä koulun henkilökunnan kokouksessa. Samalla koulun aikuiset pääsisivät käynnistämään kymmenen Dialogisuuspuun käsikirjoittamisen keksimällä kuhunkin puuhun kolme ensimmäistä kohtaamisvaihtoehtoa.

Lisäksi testasin Dialogisuuspuuta myös muissa muodoissa, spontaaneissa keskusteluissa ja henkilökunnan tiloihin tuotuna tulosteena. Päädyin tällaiseen usealla rintamalla etenevään testaamiseen, koska koin Dialogisuuspuun yksinkertaisen periaatteen ja joustavan luonteen mahdollistavan sen. Pian ymmärsin olevani kehittämässä työvälinettä, joka voisi olla sovellettavissa myös koulumaailman ulkopuolella.

6.1 Dialogisuuspuu-tuokio koulun aikuisille

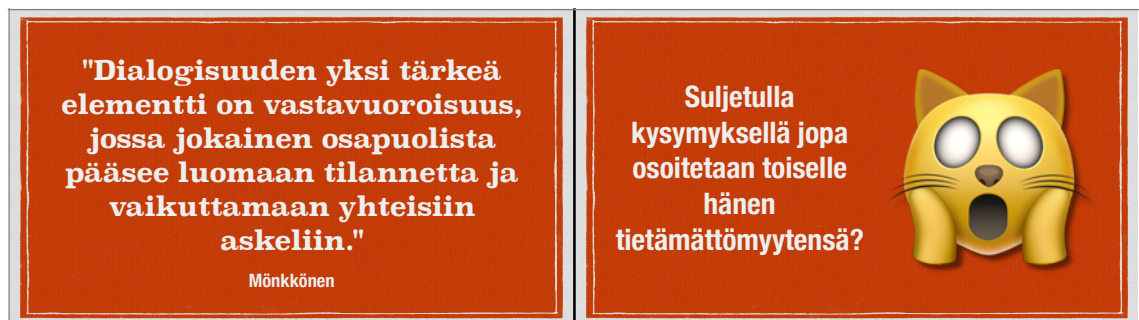
Dialogisuuspuu-tuokio koulun aikuisille toteutui maaliskuun alussa 2017 koulupäivän jälkeen pidetyn yhteissuunnittelukokouksen aikana. Tuokion tarkoituksena oli Dialogisuuspuun toteutukseen liittyvä tiedottaminen, perehdyttäminen ja osallistaminen. Osallistujia oli noin kolmekymmentä, joista suurin osa opettajia. Osuudelleni oli varattu aikaa noin kolme varttia. Käynnistin Dialogisuuspuu-tuokion esittämällä osallistujille luomani kalvosarjan.

Ennen kalvosarjan suunnittelua pohdin esitteleväni Dialogisuuspuuta istuttamalla osallistujat piiriin – dialogisuuden sekä yhdenvertaisen ja esteettömän kohtaamisen hengessä. Koin kalvosarjan luomisen kuitenkin välttämättömäksi Dialogisuuspuun visuaalisen luonteen vuoksi. Sen periaatteisiin perehdyttäminen pelkän puheen välityksellä olisi voinut olla haastavaa. Testaamisen jälkeen jalostinkin eri yhteyksissä käyttämistäni eri kalvosarjoista käsikirjamaisen oppaan Dialogisuuspuun soveltamiseen (liite 1).

Koulun aikuisille yhteissuunnittelukokouksessa esittämäni kalvosarja koostui johdannosta ja itse Dialogisuuspuun periaatteiden esittelystä. Kuvitin kalvosarjaa ja muita luomiani mate-

riaaleja emoji-symboleilla. Näin pyrin elävöittämään materiaaleja ja tekemään niistä helposti lähestyttävät. Kaikessa tuottamassani viestinnässä pyrin sukupuolineutraaliuteen – isän tai äidin sijaan puhuin huoltajasta, tyttö- tai poikaystävän sijaan puhuin seurustelukumppanista. Sukupuolisensitiivinen työote voidaan nähdä tärkeäksi etenkin erityistä tukea tarvitsevaa nuorta kohdattaessa (Punnonen 2007, 528).

Kalvosarjan johdanto-osuuden alussa esittelin minua erityisesti sosionomiopinnoissani innostaneita dialogisuuteen liittyviä näkökulmia. Avasin dialogisuuden käsitettä lähdekirjallisuuteen (Mönkkönen 2007) viittaamalla. Seuraavaksi herättelin osallistujia pohtimaan haastavassa elämäntilanteessa olevan nuoren kohtaamista ja rooleja, joita nuoren kohtaava aikuinen voi ottaa. Osallistujat tarttuivat esityksen sisältöihin ja syntyi keskustelua. Yksi opettaja esimerkiksi huomautti, että joskus nuori saattaa tuottaa liikaakin puhetta. Jatkoisin kalvosarjan johdanto-osuutta vertaamalla avoimia ja suljettuja kysymyksiä kohtaamistilanteissa. Lisäksi esitin pohdintoja positiivisen ja negatiivisen palautteen antamisesta.

Kuvio 2: Otteita koulun aikuisille esitetystä kalvosarjasta

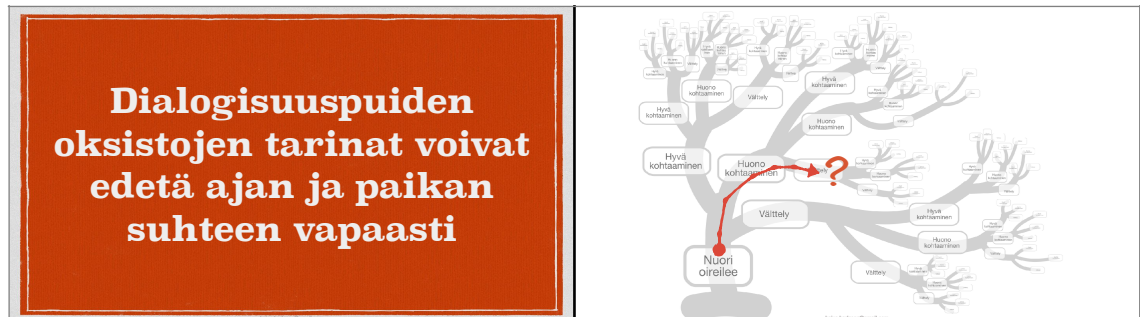
Kalvosarjan johdanto-osuuden jälkeen siirryin esittelemään opinnäytetyötäni ja Dialogisuuspuun periaatteita. Kuvasin kalvosarjassa Dialogisuuspuun käsikirjoituksen päähenkilöksi nuoren, jolla on koulunkäyntiä vaikeuttava ongelma, ja joka käsikirjoituksen edetessä kohtaa aikuisia. Seuraavissa kalvoissa avasin Dialogisuuspuun kolmijaon tekijät – yhteistyön, vastakainasettelun ja välttelyn – sekä Väestöliiton (2017) esityksen turvallisesta aikuisesta.

Kuvio 3: Otteita koulun aikuisille esitetystä kalvosarjasta

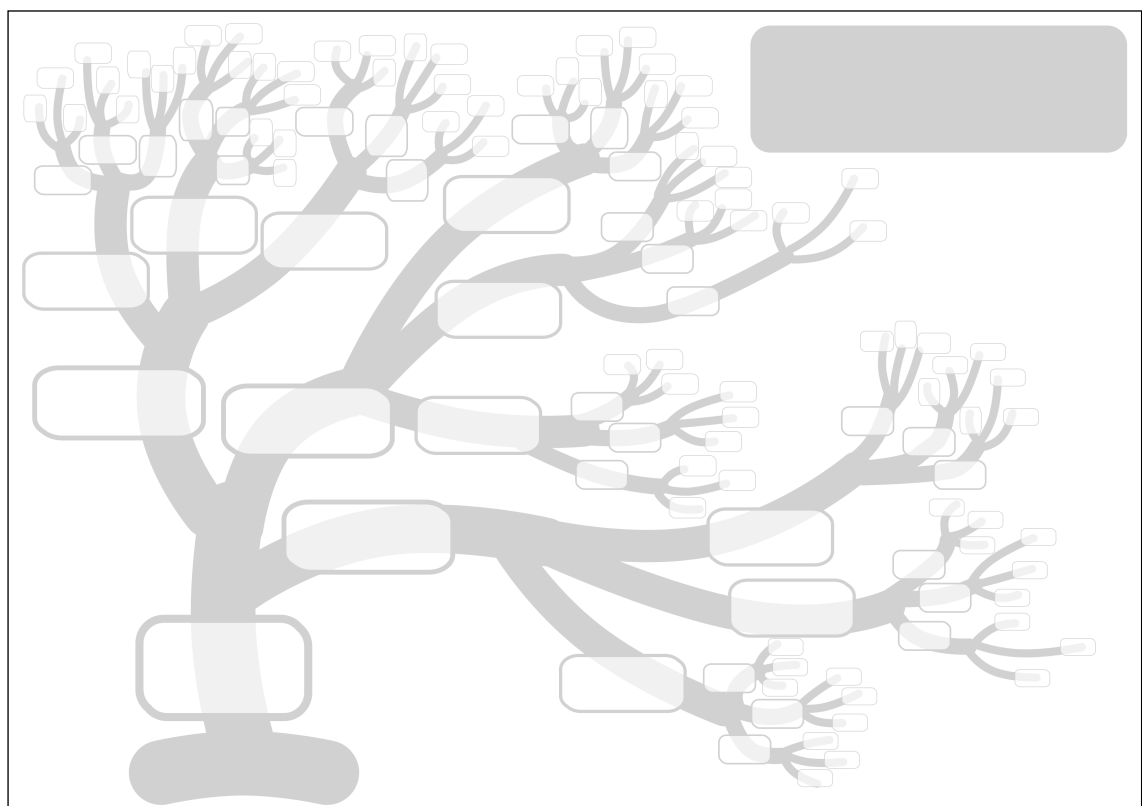
Havainnollistin Dialogisuuspuun rakentumisen periaatetta tietokoneella tekemieni luonnosten avulla. Luonnosten sekaan lisäsin kalvoja, joissa kerroin aikaisemmin yhteisöllisessä oppilas-huoltoryhmässä suunnitellusta etenemisestä ja yhteensä kymmenen Dialogisuuspuu-julisteen

tavoitteesta. Näissä kalvoissa esittelin myös kymmenen Dialogisuuspuun ennalta määritellyt alkutilanteet.

Kuvio 4: Otteita koulun aikuisille esitetystä kalvosarjasta

Kalvosarjan esittelyn jälkeen jaoin osallistujat kymmeneen pariin tai pienryhmään. Jaoin heille kymmenen ennalta valmistelemaani Dialogisuuspuun käsikirjoitusrunkoa, jotka olin tulostanut A3-koossa. Päädyin esittämään käsikirjoitusrungot puun muodossa, koska puumainen muoto oli mielestäni helppo hahmottaa. Puuhun voi lisäksi liittää kasvun symboliikkaa ja luonnon voimauttavuutta. Puun haarautuva oksisto on looginen kehys Dialogisuuspuun kolmijakoisesti versoaville kohtaamistilanteille.

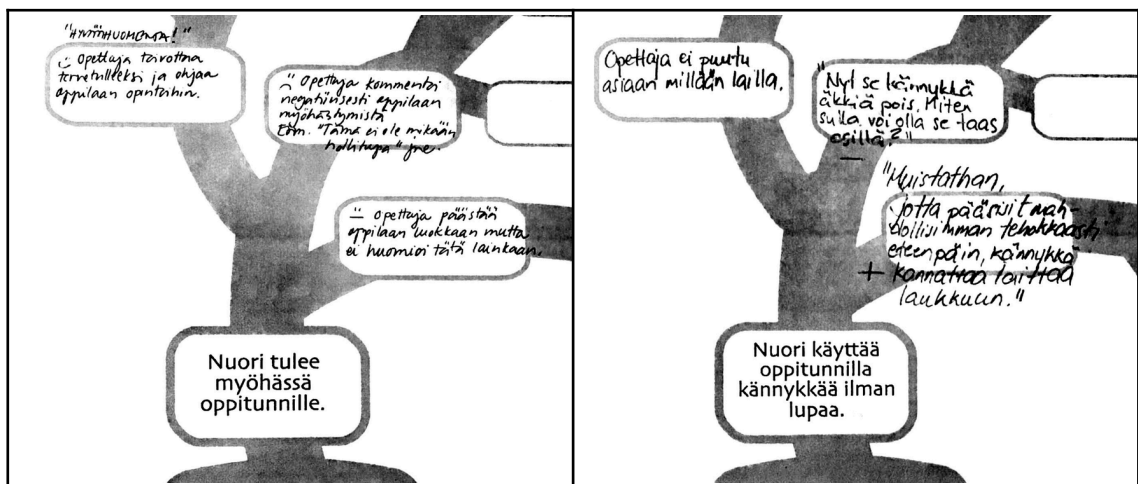

Kuvio 5: Tyhjä käsikirjoitusrunko

Jätin puiden ilmeen tarkoituksella harmaaksi ja vähäilmeiseksi, jotta en vahingossakaan johdattelisi käsikirjoitukseen osallistuvia. Puiden harmaa ilme jätti myös tilaa käsikirjoittajille värittää niitä itse omien ideoidensa mukaisesti. Dialogisuuspuiden oksistoihin loin tyhjä teksti-

tilaatikot, joihin osallistujat saattoivat käsikirjoittaa yksittäiset kohtaamistilanteet. Käsikirjoitusten aloitustilanteet kirjoitin etukäteen puun runkoihin.

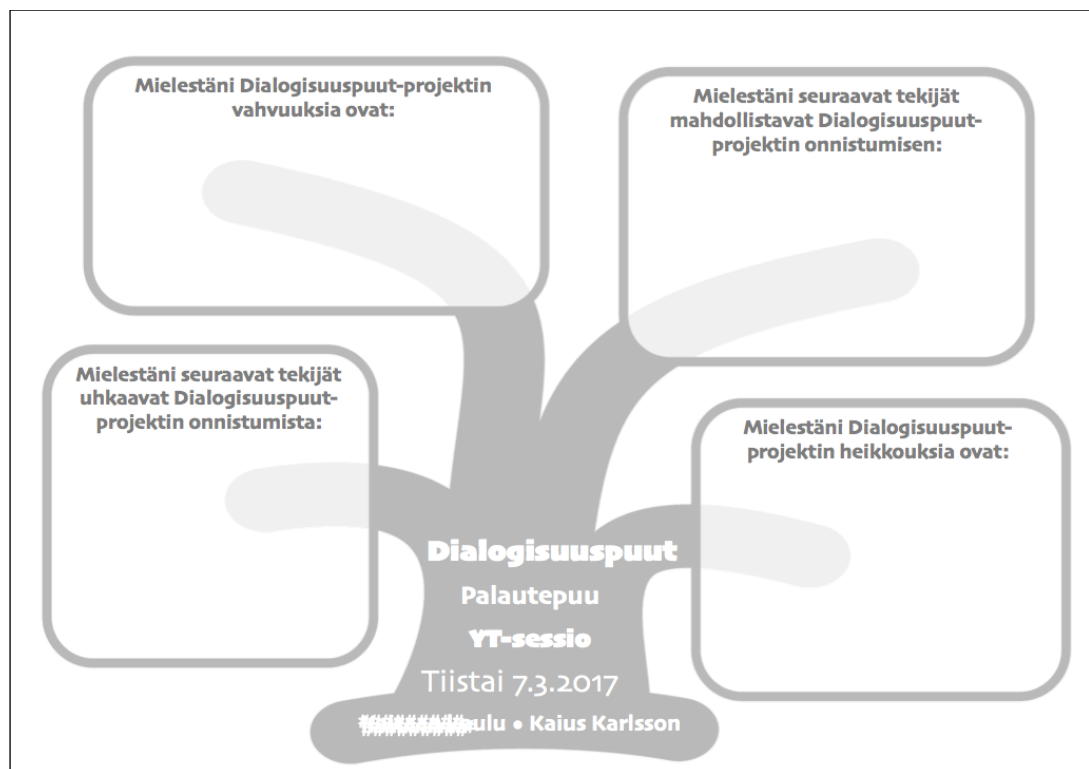
Ohjeistin osallistuvia aikuisia käsikirjoittamaan puiden runkojen kolme ensimmäistä haaraa – eli kolme vaihtoehtoa aikuisen kohdata käsikirjoituksen nuori, fiktiivinen päähenkilö. Osallistujat ryhtyivät käsikirjoitustyöhön. Kiertelin kokoustilassa, kannustin osallistujia ja vastailin kysymyksiin. Käsikirjoittaminen eteni innostuneissa merkeissä noin viidentoista minuutin ajan, kunnes kukin osallistuja ilmoitti olevansa valmis ja saatoin kerätä käsikirjoitetut Dialogisuuspuut itselleni.

Kuvio 6: Lähikuvia koulun aikuisten käsikirjoittamista sisällöistä

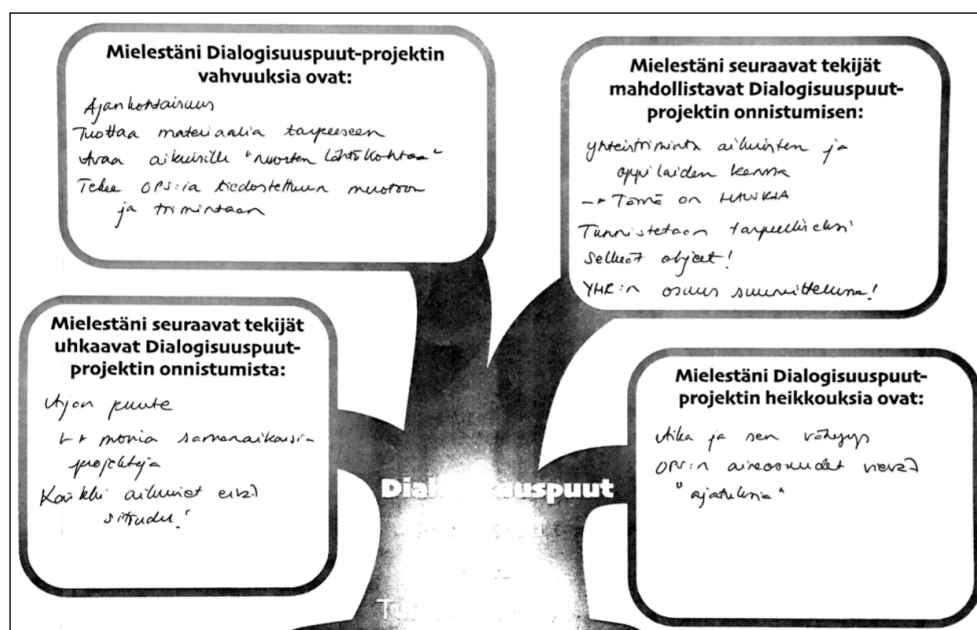
Koulun aikuisten käsikirjoittamista sisällöistä kävi ilmi, että he olivat sisäistäneet Dialogisuuspuun idean hyvin. Yhteistyötä rakentaviin kohtaamisvaihtoehtoihin osallistujat olivat käsikirjoittaneet sisältöjä, kuten nuoren tervetulleeksi toivottaminen, vahvuuksien huomaaminen, avoimet kysymykset, vaihtoehtojen tarjoaminen, joustavuus, keskustelu ja kannustaminen. Vastakkainasettelua rakentaviin kohtaamisvaihtoehtoihin käsikirjoitetuissa sisällöissä nousi esiin nuoren epäonnistumisen korostaminen, uhkailu, arvostelu, riidan haastaminen ja komennelu. Kohtaamisen välttelyä kuvaavien vaihtoehtojen sisällöissä mainittiin nuoren huomiotta jättäminen, vähättely, välinpitämättömyys ja katsekontaktin välttäminen.

Kerättyäni käsikirjoitetut Dialogisuuspuut aikuisilta pyysin heitä käyttämään pienen hetken palautekyselyyn vastaamiseen. Toteutin palautekyselyn lomakkeella, jossa tyhjä tekstilaatikot oli sommiteltu nelihaaraisen puunrungon ympärille, Dialogisuuspuun teeman hengessä. Palautepuun neljän tekstilaatikon otsikot johdattelivat pohtimaan opinnäytetyöni vahvuuksia ja heikkouksia, sekä sen onnistumista mahdollistavia ja uhkaavia tekijöitä.

Kuvio 7: Koulun aikuisille toteutetun Dialogisuuspuu-tuokion palautepuu

Antamassaan palautteessa koulun aikuiset mainitsivat Dialogisuuspuun vahvuuksien yhteydessä muun muassa seuraavia asioita: kohtamistilanteiden avaaminen ja ymmärtäminen, ajatusten herättäminen, erilaisten kohtamistapojen tunnistaminen, työväliseen tasa-arvoisuus, syyllistämisen välttäminen, koko koulun osallistaminen, uuden onnistumisen mahdollisuus epäonnistuneen kohtaamisenkin jälkeen, käytännönläheisyys ja keskustelun synnyttäminen työyhteisössä. Lisäksi kiiteltiin esityksen laatua ja oppilaan näkökulman huomioimista.

Kuvio 8: Aikuisen antama palaute

Onnistumisen mahdollistavia tekijöitä palautteissa olivat muun muassa Dialogisuuspuun tärkeyden ymmärtäminen ja siihen sitoutuminen, oppilaiden ja opettajien innostuminen keskusteluun ja riittävä ajankäyttö. Vastaavasti projektin onnistumista uhkaaviksi tekijöiksi mainittiin ajan puute, kiire, innostumisen puute, aiheen haastavuus, väsymys yhteisössä ja ongelmakeskeisyys. Heikkouksiksi mainittiin toteutuksen yksikielisyys monikulttuurisessa koulussa, kohtaamisten näkeminen taistelutaktiikkana, vaihtoehtojen monitulkintaisuus ja laajuus.

Sain koulun aikuisilta palautetta myös harjoittelupäivien aikana käydyissä keskusteluissa. Kuvataiteen opettaja kritisoi puiden harmaata ilmettä, yksi opettaja kaipasi työvälisele parempaa nimeä ja toinen toivoi puiden oksiin jonkinlaista värikoodijärjestelmää. Esitellesäni Dialogisuuspuuta pienemmälle opettajaporukalle nousi esiin innostus toteutuksen mahdollistamaan sukupolvien väliseen vuoropuheluun ja ylisukupolvisen näkökulmaan. Yksi opettaja odotti mielenkiinnolla projektin seuraavaa vaihetta, jossa yläkoulun nuoret vastaisivat aikuisten käsikirjoittamiin kohtaamisvaihtoehtoihin omilla sisällöillään.

6.2 Dialogisuuspuu-tuokiot koulun seitsemänsille luokille

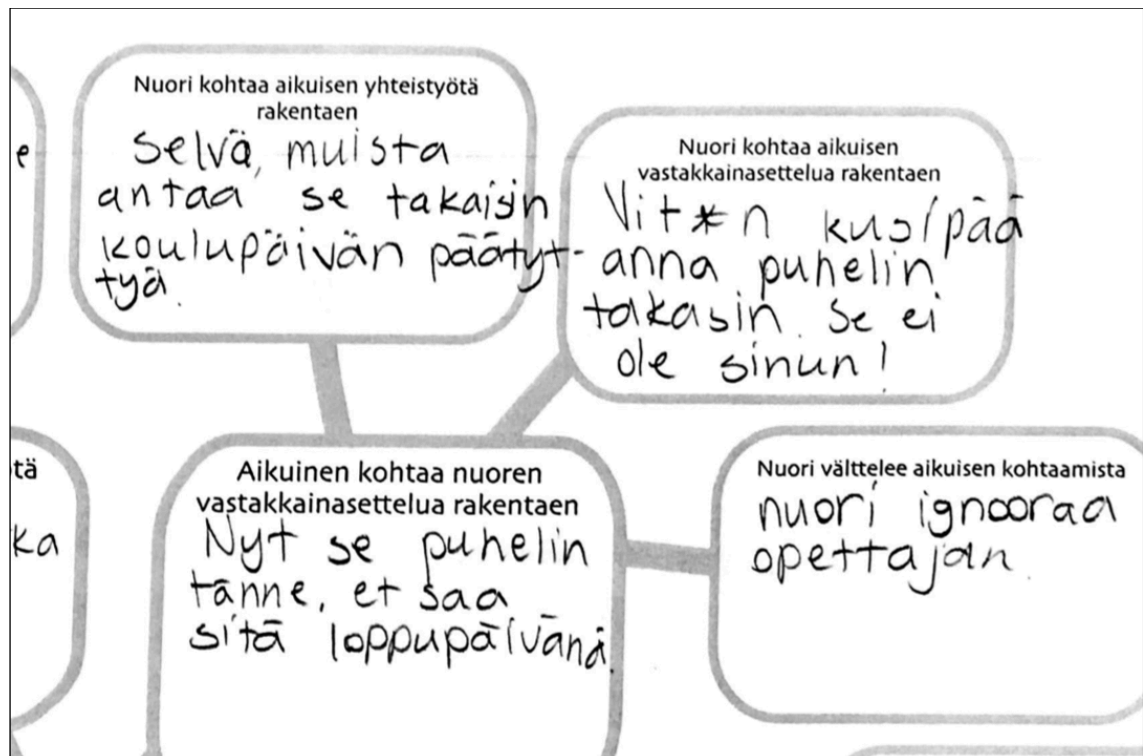
Maalis-toukokuussa 2017 Dialogisuuspuu-tuokiot toteutuivat koulun kolmelle seiskaluokalle, joista yhden toteutuksen järjesti luokanvalvoja itse. Tuokiot toteutettiin kahdessa osassa siten, että ensimmäisellä viikolla käytettiin luokanvalvojan tunti Dialogisuuspuun esittelyyn ja seuraavalla viikolla suoritettiin varsinainen käsikirjoittaminen. Esittelykerralla luokille näytettiin aikuisille pitämästäni kalvosarjasta lyhennetty versio. Vähensin kalvosarjasta esimerkiksi dialogisuutta esittelevää teoriaosuutta ja lisäsin valokuvia aikuisten jo käsikirjoittamista sisällöistä.

Kukin seiskaluokka sai viittaamalla äänestäen valita yhden kymmenestä jo aikuisten aloittamasta Dialogisuuspuusta. Seiskaluokkien valitsemat aloitustilanteet olivat "Nuori käyttää kännä oppitunnilla ilman lupaa", "Nuori on hiljainen ja vetäytyvä" sekä "Nuori tönii toista nuorta toistuvasti". Kunkin seiskaluokan käsikirjoittamistyötä varten jaoin Dialogisuuspuun yhdeksälle A3-kokoiselle tulosteelle, joihin nuoret pienryhmä- tai parityönä käsikirjoittivat yhdeksän kohtaamisokstoa. Näistä yhdeksänsosista saatoin lopulta kasata kokonaiset, seiskaluokkien yhdessä käsikirjoittamat kolme Dialogisuuspuuta.

Kuvio 10: Seiskaluokan nuoret käsikirjoittavat Dialogisuuspuun yhdeksäsosaa

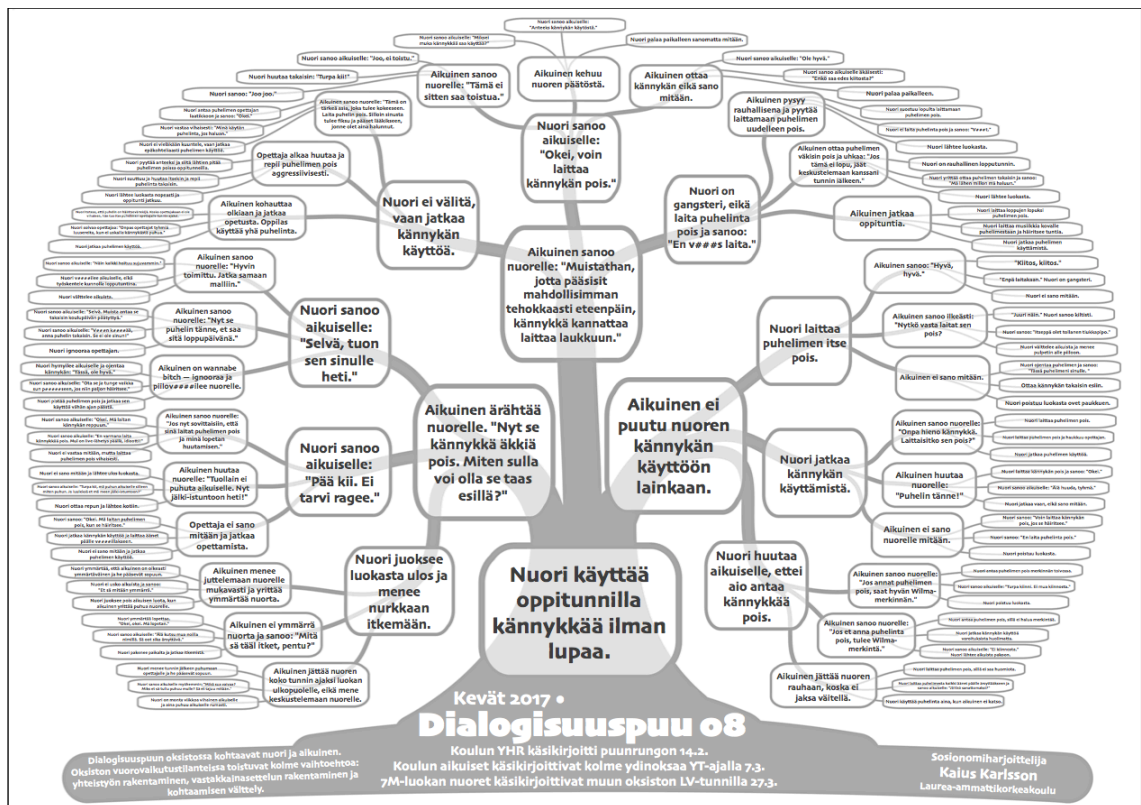
Huhtikuun seiskaluokan esittelytuokio toteutui poikkeuksellisissa olosuhteissa. Nuorten luokanvalvoja oli sairaslomalla ja luokanvalvojan tunnin peruuntumiseen orientoituneet nuoret pettyivät saapuessani paikalle vetämään kalvosarjaa. Lisäksi kyseessä oli pitkän koulupäivän viimeinen tunti – osa nuorista vaikutti väsyneiltä tai malttamattomilta. Vedin kalvosarjan läpi vauhdilla, mutta hyvää keskustelua syntyi silti – jopa niin paljon, että jouduin kiirehtimään esitystä eteenpäin ennen kuin nuoret ehtisivät lähtemään. Nuoret herättivät esimerkiksi kysymyksen, voiko aikuinen ylipäättään vältellä nuorta? Lisäksi esitettiin turhautuma asetelmaan, jossa nuorta kohdellaan kuin lasta, samalla kun häneltä odotetaan aikuismaista käytöstä. Varsinaisessa käsikirjoitussessiossa huhtikuun seiskaluokan nuoret olivat levottoman esittelykeran vuoksi maaliskuun ryhmän nuoria vähemmän kartalla Dialogisuuspuun periaatteista. Huhtikuun seiskaluokalla oli myös nuoria, jotka eivät puhuneet suomea äidinkielenään.

Kuvio 11: Lähikuva seiskaluokkalaisten käsikirjoittamasta Dialogisuuspuun oksasta

Toukokuun Dialogisuuspuu-tuokion veti luokanvalvoja itsenäisesti omalle seiskaluokalleen. Luokanvalvoja oli erittäin innostunut työvälineestä ja halusi välttämättä testata sitä, vaikka harjoitteluni ja opinnäytetyöni toteutuksen aikataulu ei olisi sitä enää sallinut – tässä vaiheessa olin jo joutunut kieltäytymään uusiin Dialogisuuspuu-tuokioihin ryhtymisestä yhteisen ajan puutteen vuoksi. Järjestin luokanvalvojalle ohjeet, kalvosarjan ja materiaalit etukäteen. Tässä syntyi samalla ideoita suunnitelmaani tuottaa käsikirjamainen materiaali, jonka perusteella kuka tahansa voisi käyttää Dialogisuuspuu-työvälinettä (liite 1).

Maaliskuun ja huhtikuun seiskaluokat saivat kokonaiset Dialogisuuspuut valmiiksi. Kumpaankin puuhun syntyi yhteensä kahdeksankymmentäyksi erilaista kohtaamistilanteiden ketjua. Toukokuun ryhmän Dialogisuuspuussa oli sisältöjä hieman vähemmän. Nuorten kirjoittamissa sisällöissä esiintyi jonkin verran kiro sanoja ja oppilaisiin viittaavia etunimiä, jotka rehtorin kanssa päätimme sensuroida pois lopullisista versioista. Nuorten käsikirjoittamien Dialogisuuspuiden sisällöissä nousi esiin nuorille ajankohtaisia aiheita, kuten tupakkatuotteiden käyttäminen ja läheisen ostoskeskuksen tilat ja tapahtumat. Mielenkiintoisesti nuoret ovat ottaneet käyttöön englanninkielen verbin ignore, jättää huomiotta, ja sovelsivat sitä Dialogisuuspuun välttelyä kuvaavissa kohtaamistilanteissa.

Käsikirjoitustuokioiden jälkeen koostin lopulliset Dialogisuuspuu-julisteet ja tulostutin ne koulun tulostuspalvelussa A1-kokoon. Yhden julisteiden kokosin teippaamalla yhteen neljä A3-koista tulostetta. Vein lopulliset julisteet käsikirjoittamiseen osallistuneiden seiskaluokkien

kotiluokkiin, esittelin julisteet nuorille ja lopulta kiinnitin julisteet kotiluokkien seinille. Nuoret kokoontuivat tarkastelemaan julisteita ja kommentoivat niiden sisältöjä innostuneesti.

Keräsin osallistuneilta seiskaluokkalaisilta palautetta Dialogisuuspuun ideasta ennen ja jälkeen niiden käsikirjoittamista. Nuorille tekemässäni palautekyselyssä pyysin nuoria jatkamaan lauseita "Mielestäni Dialogisuuspuu-idea on hyvä, koska..." ja "Mielestäni Dialogisuuspuu-idea voisi parantaa, esimerkiksi...". Lisäksi herättelin nuoria ajattelemaan heidän kokemiaan kohtaamisia koulun aikuisten kanssa pyytämällä heitä määrittämään niitä Dialogisuuspuun kolmi- jaon mukaisesti.

Antamissaan palautteissa osallistuneet nuoret kokivat Dialogisuuspuun voivan "auttaa joitain ongelmaisia nuoria", se koettiin opettavaiseksi, sen koettiin parantavan nuorten ja aikuisten välistä yhteistyötä, sen koettiin auttavan ymmärtämistä ja tekevän nuorten ajatuksia näkyviksi. Parantamisehdotuksissa korostui mielenkiintoisesti ajatus tehdä nuorten välistä vuorovaikutusta käsittelevä Dialogisuuspuu. Tämän vertaiskohtaamisen näkökulman pyrin myöhemmin huomioimaan kehittäessäni työvälinettä testaamisen jälkeen.

Mielestäni Dialogisuuspuu-idea voisi parantaa, esimerkiksi...
kun on siihen liittyvä tunti harjoitellaan leikkimielellä erilaisia tilanteita.

Mielestäni Dialogisuuspuu-idea on hyvä, koska...
se voi auttaa joitain ongelmaisia nuoria. Ja jotkut ehkä muuttavat käytöstään.

Dialogisuuspuut
Palautepuu
Seiskaluokka
Maanantai 20.3.2017
koulu • Kius Karlsson

koulun aikuiset kohtaavat minut useimmiten...

Yhteistyötä rakentaen	Vastakkainasettelua rakentaen	Vältellen
☒	☐	☐
(Rastita sopiva vaihtoehto.)		

Kohtaan koulun aikuiset useimmiten...

Yhteistyötä rakentaen	Vastakkainasettelua rakentaen	Vältellen
☒	☐	☐
(Rastita sopiva vaihtoehto.)		

Kuvio 14: Seiskaluokkalaisten täyttämä palautekysely

Lisäksi pyysin osallistuneiden seiskaluokkien luokanvalvojilta palautetta vapaamuotoisesti sähköpostin ja Wilma-viestien välityksellä. Valitettavasti yksi kolmesta luokanvalvojasta jätti vastaamatta kokonaan. Yksi luokanvalvoja arvioi antamassaan palautteessa nuorten kokeneen "ahaa-elämyksiä" ja aitoa osallistumista, sekä ajatuksen että nuoret ymmärsivät olevansa kohtaamisissa osallistujina – eikä vain kohteina.

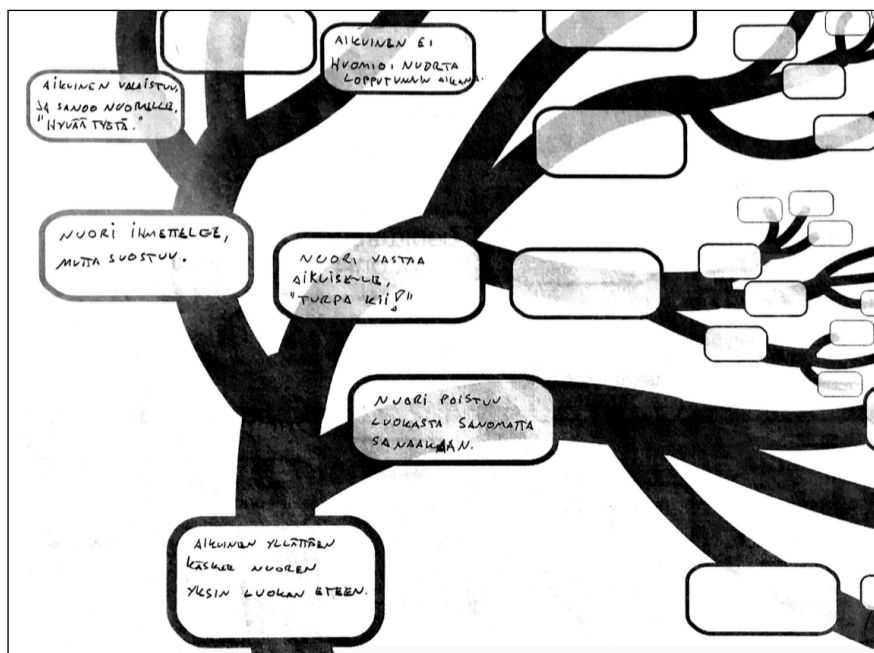
6.3 Spontaani Dialogisuuspuu-tuokio koulun välitunnilla

Maaliskuun 15. päivänä istuin kolmen yhdeksäsluokkalaisen nuoren kanssa koulun käytävän pöytäryhmässä, jossa he viettivät välituntia keskustellen. Nuoret suostuivat, kun pyysin heitä auttamaan minua opinnäytetyöni kehittämisessä. Esittelin näille kolmelle välituntia viettävälle yhdeksäsluokkalaiselle A3-kokoon tulostetun tyhjän Dialogisuuspuun ja selitin heille sen periaatteet – aikuisen ja nuoren vastavuoroisuuden ja kohtaamisten kolme vaihtoehtoa.

Kesken esittelyni yksi nuorista kysyi minulta, "Kaius, kuka on sun inhokkiope tässä koulussa?" Tartuin tähän kysymykseen dialogisesti, ohjasin keskustelua pois päin itsestäni kohti yleisempää tasoa ja samalla pyysin nuorta tarkentamaan kysymystään. Kysyin nuorelta, "Mikä sun mielestä tekee aikuisesta inhokin?" Nuori vastasi, "Vittuilu. Kun aikuinen vittuilee." Kysyin nuorelta, "Miten aikuinen voi vittuilla?"

Kysymykseeni, "Miten aikuinen voi vittuilla?", nuori luetteli joukon esimerkkejä, mutta päätyi lopulta kuvaamaan hänen äskettäin kokemansa tilanteen, jossa koulun aikuinen oli käskenyt hänet yllättäen luokan eteen tekemään taululle tehtäviä. Nuoren kuvatessa tilannetta kirjasin sen Dialogisuuspuun alkutilanteeksi: "Aikuinen yllättäen käskee nuoren yksin luokan eteen."

Kysyin nuorelta, mitä mieltä hän oli tiivistämästäni kuvauksesta ja nuori hyväksyi sen. Asetelma muistutti sadutusmenetelmän periaatetta, jonka mukaan saduttaja kirjaa sadutettavan satua avoimesti ja mahdollistaa sen muuttamisen sadutettavan toiveiden mukaisesti (Karlsson 2005, 12). Innostin samalla läsnäolevia nuoria pohtimaan, miten aikuinen olisi voinut toimia tässä toisin. Nuoret puhuivat tässä vaiheessa koulun tietystä opettajasta ja pitivät ensin mahdollisena, että kyseinen opettaja voisi toimia tällaisessa tilanteessa toisin.

Kuvio 15: Kolmen yhdeksäsluokkalaisen kanssa spontaanisti täytetty Dialogisuuspuu

Jatkoin pyytämällä nuoria keksimään kolme Dialogisuuspuun periaatteen mukaista vaihtoehtoa kohdata nuoren luokan eteen käskävä aikuinen. Kolmeksi vaihtoehdoksi nuoret tuottivat: "Nuori ihmettelee, mutta suostuu", "Nuori vastaa aikuiselle, turpa kii!" sekä "Nuori poistuu luokasta sanomatta sanaakaan." Tilanteen itse hiljattain kokenut nuori kertoi itse suostuneensa opettajan käskyyn ihmetellen.

Innostin nuoria seuraavaksi keksimään aikuiselle kolme vaihtoehtoa kohdata luokan eteen suostuva nuori. Nuoret kokivat haastavaksi keksiä aikuiselle tässä yhteistyötä rakentavaa kohtaamisvaihtoehtoa. Ohjasin kysymällä, "Mitä pitäisi tapahtua, että aikuinen voisi tässä kohdata nuoren yhteistyötä rakentaen?" Lopulta tilanteen kokenut nuori naurahti ja sanoi, "Varmaan sen pitäisi kokea jonkinlainen valaistuminen ja sanoa jotain kannustavaa." Kirjasin kuvauksen Dialogisuuspuuhun. Valitettavasti välitunti päättyi tässä vaiheessa ja nuorten piti lähteä oppitunneilleen. Esitellessäni tuotosta myöhemmin rehtorille hän kommentoi, "Tuo on aitoa. Onko näitä lisää?"

6.4 Dialogisuuspuu-tuokio yhdeksännen luokan pienryhmässä

Maaliskuun 20. päivänä sain mahdollisuuden testata Dialogisuuspuuta yhdeksännen luokan pienryhmässä, jossa oli paikalla luokanvalvojan lisäksi vain kaksi nuorta. Nuoret suhtautuivat kiinnostuneesti mahdollisuuteen kuulla opinnäytetyöstäni. He istuutuivat mukavasti luokahuoneen sohvalle, samalla kun yhdistin älypuhelimeni luokan videoprojektoriin. Älypuhelimessäni olevalla mindmap-sovelluksella (Mindnode 2017) rakensin Dialogisuuspuuta reaaliajassa. Nuoret sanelivat sisältöjä ja kirjasin ne videotykin välityksellä kaikille näkyvään mindmappiin.

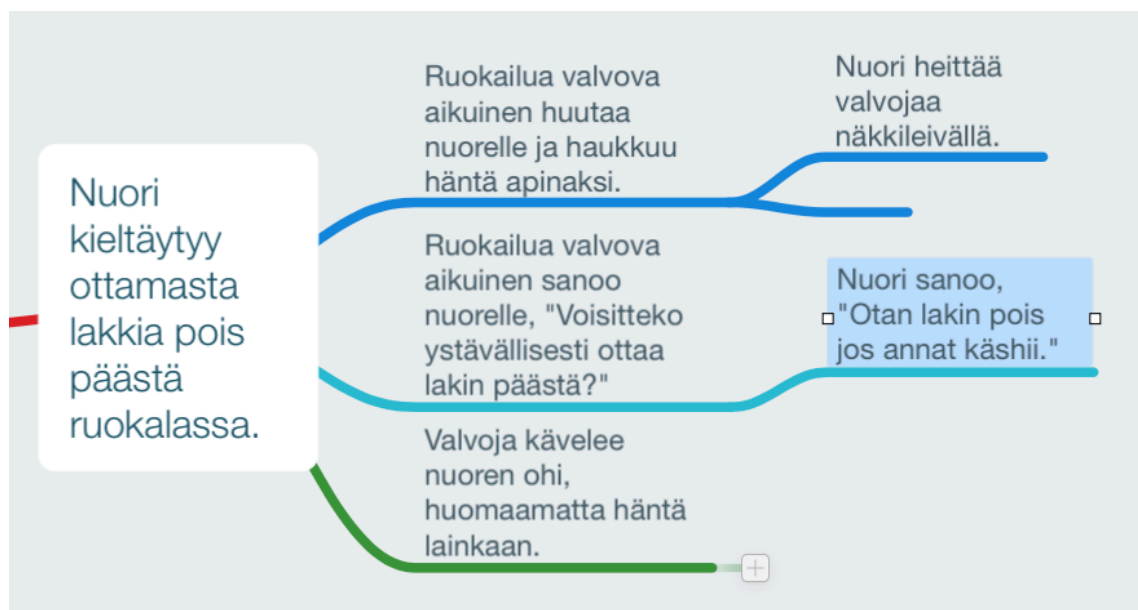
Kuvio 16: Yhdeksännen luokan pienryhmän kanssa kirjoitettua Dialogisuuspuuta

Pienryhmän luokanvalvoja osallistui Dialogisuuspuun rakentamiseen ja oli jälkepäin vaikuttunut siitä, miten se sai nuoret innostumaan syvälliseen pohtimiseen. Wilma-viestin välityksellä jälkepäin antamassaan palautteessa luokanvalvoja piti arvokkaana sitä, kuinka Dialogisuuspuu tuo näkyviksi nuorten oman äänen ja kokemukset. Luokanvalvoja piti lisäksi tärkeä-

nä käydä keskustelua vuorovaikutuksesta. Hän korosti aikuisten vastuuta vuorovaikutuksen muodostumisessa ja sen eteenpäin viemisessä.

6.5 Dialogisuuspuu-tuokio kahdeksannen luokan pienryhmässä

16. ja 26. tammikuuta 2017 testasin Dialogisuuspuun toimivuutta kahdeksannen luokan pienryhmän kanssa. Yksi nuori nosti aloitustilanteeksi nuoren kotiin sijoittuvan tilanteen, jossa huoltaja hakkaa nuoren ovea ja huutaa oven läpi nuorelle, "Nyt ulos sieltä. Oot ollut koko loman koneella." Tähän nuori tarjosi vastakkainasettelua rakentavaksi vastaukseksi huudahduksen, "Mul on peli kesken." Tämän pidemmälle emme tässä käsikirjoituksessa päässeet luokassa syntyneen keskustelun vuoksi. Luokan koulunkäynnin ohjaaja osallistui keskusteluun. Lopulta nuori laushti, "Ei mun äiti ikinä puutu mun pelaamiseen." Välitunnilla koulunkäynnin ohjaaja tuli kertomaan minulle, kuinka noin suoraa ja avointa puhetta ei kyseiseltä nuorelta oltu pitkään aikaan kuultu. Myöhemmin toisessa Dialogisuuspuu-tuokiossa saman ryhmän kanssa aloitimme aloitustilanteesta "Nuori kieltäytyy ottamasta lakkia pois ruokalassa."

Kuvio 17: Ote älypuhelimien ja videotykin välityksellä käsikirjoitetusta Dialogisuuspuusta

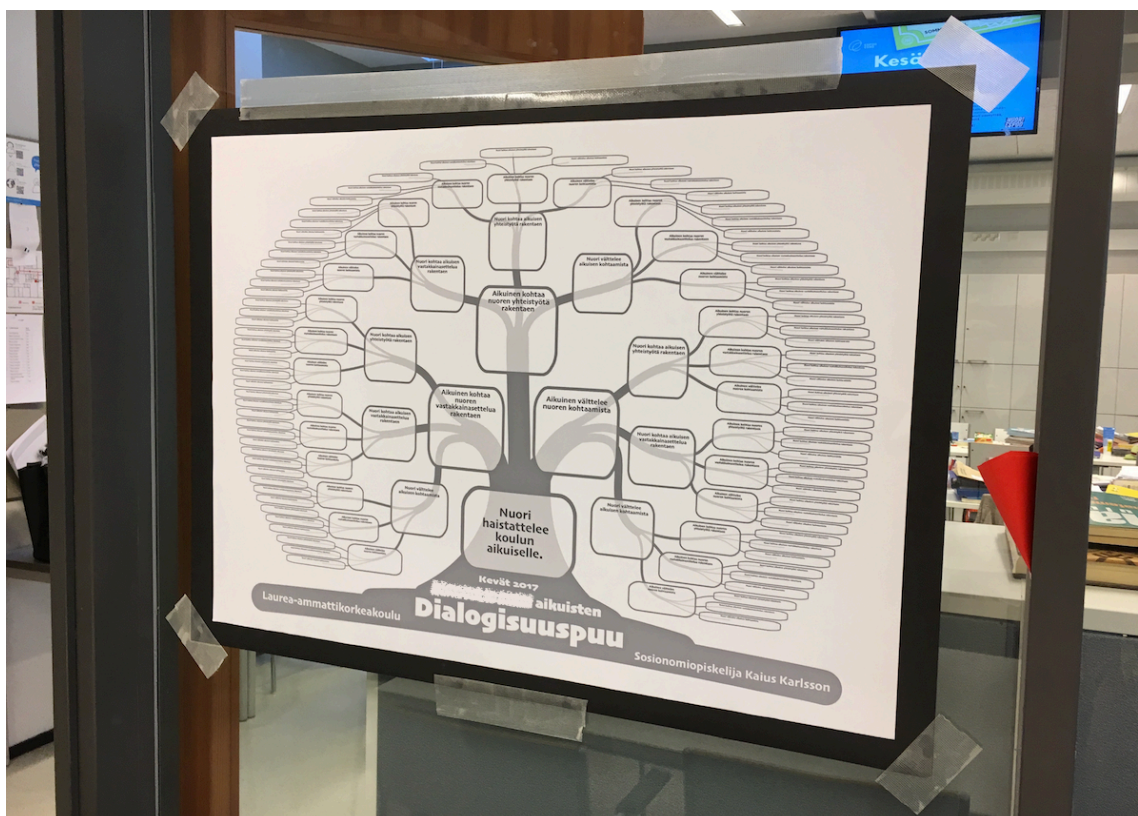
Nuoret tuottivat aikuiselle yhteistyötä rakentavat vuorosanat, "Voisitteko ystävällisesti ottaa lakin päästä?", johon tarinan nuori vastasi, "Otan lakin pois jos annat käshii." Tästä syntyi mielenkiintoinen keskustelu ja pohdinta – oliko tällainen rahapalkinnon pyytäminen lakin riisumisesta yhteistyön vai vastakkainasettelun rakentamista?

Pian nuoret ehdottivat rynnäkkökiväärin tuomista osaksi käsikirjoitusta. Kieltäydyin rynnäkkökivääriehtotuksesta ja pyrin herättämään keskustelua, "Mitä muita ehdotuksia teillä on?" Keskustelu meni inttämiseksi. Jälkeenpäin pohdin, että nuoret tässä omalla tavallaan haastoivat heille esitellyn työväliseen, heitä ikäänkuin kiinnosti testata sen kestävyyttä. Samalla he ehkä myös testasivat minua innostajana, lyttääkö heiltä tulevat rankatkin ehdotukset vai miten toimin.

6.6 Dialogisuuspuun testaaminen julistemuodossa henkilökunnan tiloissa

Idea koulun henkilökunnan tilojen seinälle tuodusta A1-kokoisesta Dialogisuuspuusta syntyi 13. maaliskuuta 2017. Työvälineen testaaminen oli tähän mennessä osoittautunut haastavaksi ja ymmärsin, että rehtorin kanssa asetettu kymmenen julisteen tavoite ei tulisi toteutumaan. Haasteita asetti työharjoittelussa ottamani roolit ja vastualueet, luokanvalvojen tuntien päällekkäisyys sekä koulun kevätlukukauden kiihtyvä arki.

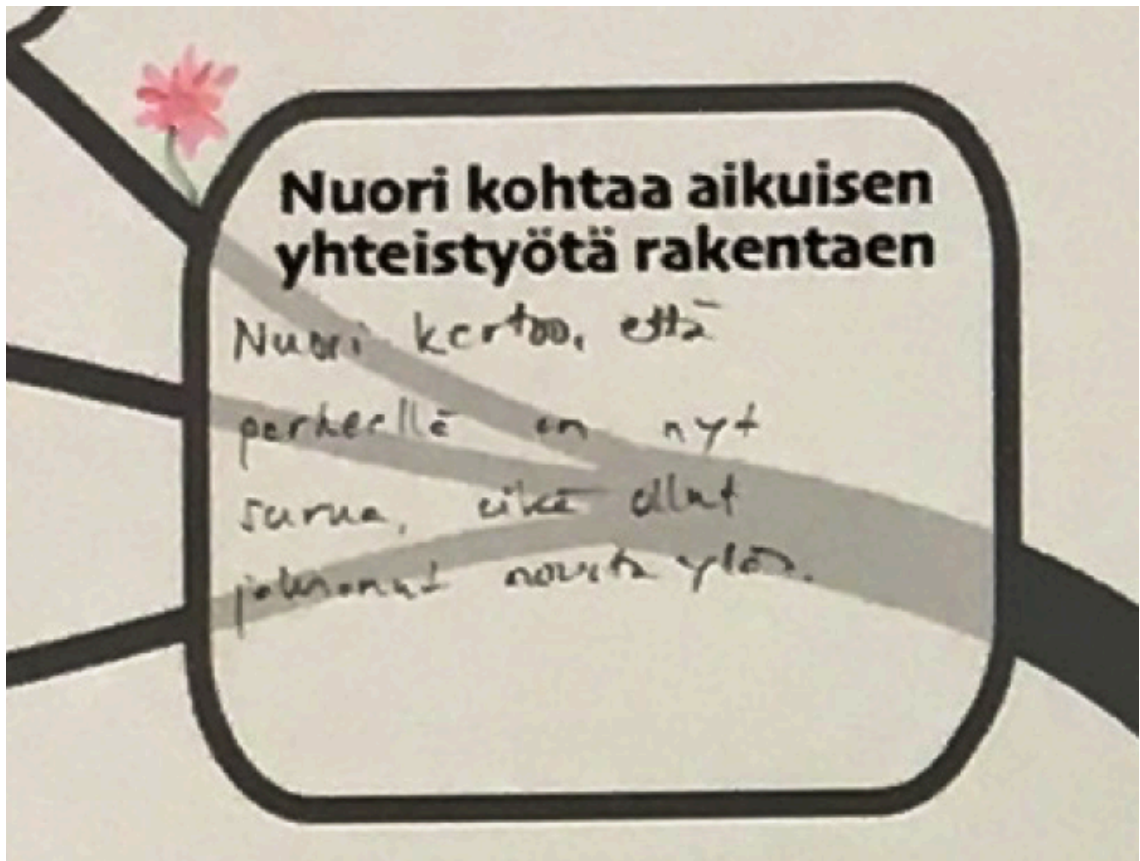
30. maaliskuuta 2017 teippasin A1-kokoisen, tyhjän Dialogisuuspuun koulun henkilökunnan tilojen seinälle apulaisrehtorin avustuksella. Dialogisuuspuun alkutilanteen olimme valinneet rehtorin kanssa aikaisemmin, "Nuori haistattelee aikuiselle." Ideana tässä toteutuksessa oli innostaa henkilökuntaa käsikirjoittamaan kohtaamistilanteita suoraan seinälle kiinnitettyyn tulosteeseen. Dialogisuuspuu herätti keskustelua, mutta päivien kuluessa sain toistuvasti huomata, kuinka haastavaa oli saada henkilökuntaa käsikirjoittamaan Dialogisuuspuun kohtaamisia. Henkilökunnan tiloissa monet ärsykkeet katkaisivat ajatuksia ja aikeita. Pohdin myös, että henkilökunta saapui tiloihin nimenomaan taukoa viettämään ja he saattoivat sen vuoksi olla lähtökohtaisesti haluttomia ohjattuun toimintaan.

Kuvio 18: Koulun henkilökunnan tiloihin tuotu Dialogisuuspuu

11. huhtikuuta 2017 tein julisteen oheen värikkään ohjeen, jolla pyrin innostamaan henkilökuntaa käsikirjoittamaan Dialogisuuspuuhun kohtaamistilanteita. Sain värikkästä ohjeesta hyvää palautetta, mutta toivomani työyhteisön spontaani ja vuoropuhelua stimuloiva Dialogisuuspuun käsikirjoittaminen ei ottanut käynnistyäkseen. Toistuvien pyyntöjen jälkeen, yksi

Dialogisuuspuusta erityisesti innostunut opettaja kirjoitti julisteeseen muutaman kohtaamis-tilanteen. Lopulta käsikirjoitin julisteeseen malliksi yhden itsekokemani kohtaamisketjun koulun nuoren kanssa. Oman kokemuksen mukaan oli vapauttavaa purkaa tilanne muiden nähtäväksi. Tähän tuli myöhemmin saamassani palautteessa oiva kehitysehdotus – karkkipalkinto käsikirjoittamiseen osallistuneille. Tätä en oivaltanut viedessäni toteutusta henkilökunnan tiloihin. Olisin voinut ostaa esimerkiksi Dumle-pussin ja teipata sen julisteen alle esimerkiksi tekstin kera, "Suu makeaksi käsikirjoittamiseen osallistuneille!" tai vastaavaa.

Kuvio 19: Lähikuva henkilökunnan tiloihin tuodusta Dialogisuuspuusta

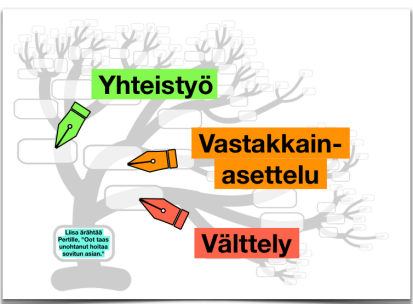
6.7 Kehittämistyö testaamisen jälkeen

Edellä kuvaamani testaamiskokemusten pohjalta päädyin tuottamaan Dialogisuuspuun periaatetta esittelevän ja sen soveltamiseen opastavan käsikirjamaisen kalvosarjan (liite). Tein kalvosarjaa varten Dialogisuuspuu-logon, jossa vihreän puun runkoa rajaavat toisensa kohtavien kasvojen silhuetit. Kalvosarjan kansilehdellä lukee "Dialogisuuspuu" ja "Työväline kohtaamisen pohtimiseen". Kalvosarjan sisällöt myötäilevät pitkälti testilanteissa soveltamani kalvosarjojen sisältöjä. Kalvosarjan alussa kerron lyhyesti työvälineestä, sen tarkoituksesta ja soveltamismahdollisuuksista. Kalvosarjan Alkupohdintaa-osuudessa johdattelen dialogisuuden maailmaan viittaamalla lähdeteokseen (Mönkkönen 2007), pohtien suljettuja ja avoimia kysymyksiä, palautteen antamista ja elämäntilanteiden vaikutuksia kohtaamisen taustalla.

Seuraavaksi siirryn kalvosarjassa Dialogisuuspuu-työvälineen esittelyyn. Tässä vaiheessa pyrin tuomaan esiin työvälineen laajoja soveltamismahdollisuuksia – ehdotan sitä sovellettavaksi eri muodoissa ja tilanteissa. Kuvailen, kuinka Dialogisuuspuun päähenkilö voi olla esimerkiksi aikuisia kohtaava nuori, vertaisiaan kohtaava kiusattu, alaisia kohtaava esimies tai asiakkaita kohtaava työntekijä. Etenkin vertaiskohtaamisten näkökulmaa toivottiin nuorilta tullessa palautteessa. Eräs palautetta antanut seiskaluokan opettaja pohti, josko Dialogisuuspuu voisi soveltua myös parisuhdevalmennukseen – lisäksi myös tämän sovellusehdotuksen lopulliseen kalvosarjaan. Keväällä 2017 esittelin kehittämistyötäni eräälle Laurean kehittämispäällikölle ja hän näki Dialogisuuspuussa pian mahdollisuuksia esimies- ja asiakaspalvelukoulutukseen – myös nämä ideat sisällytin lopullisen kalvosarjan sovellusmahdollisuuksia esittelevään osuuteen.

Seuraavaksi kuvaan kalvosarjassa esimerkin Dialogisuuspuun toteuttamisesta kahdenkeskisessä keskustelussa, esimerkiksi aikuisen ja nuoren kesken. Sisällytin tämän soveltamismuodon lopulliseen kalvosarjaan, koska mielestäni testaamisvaiheessa kuvaamani spontaani tuokio yhdeksäsluokkalaisten kanssa osoitti sen toimivaksi. Kahdenkeskisen soveltamismuodon jälkeen kuvailen esimerkin Dialogisuuspuun työpajamuotoisesta toteutuksesta, joka etenee alkutilanteen valinnasta yhdeksäsosaksistojen tulostamiseen, työparityönä tapahtuvaan käsikirjoittamiseen ja lopulta valmiin Dialogisuuspuun koostamiseen. Havainnollistan esittelyä kuvilla valmiista, testaamisvaiheessa syntyneestä Dialogisuuspuusta.

Perehdytän Dialogisuuspuun kolmen kohtaamisvaihtoehdon periaatteeseen värikkäillä opasteilla, joita oli keräämässäni palautteissa toivottu. Päädyin opasteväreissä liikennevaloista tuttuihin vihreään, oranssiin ja punaiseen. Vihreä ilmaisee yhteistyön rakentamista, eli kohtaamisen osapuolet voivat ikäänkuin edetä yhdessä. Oranssi ilmaisee vastakkainasettelua, eli yhdessä eteneminen on epävarmaa ja suunta ei välttämättä ole sama. Punainen ilmaisee välttelyä, eli osapuoli estää kohtaamisen ja yhdessä etenemisen mahdollisuus sulkeutuu pois. En lähtenyt luomaan uusia, värikkäitä Dialogisuuspuu-malleja, vaikka palautteissa sitäkin toivottiin. Sen sijaan rohkaisen Dialogisuuspuun soveltajia toteuttamaan sen vaikkapa sormivärein solle levylle piirrettynä luovana projektina.

<p>Dialogisuuspuussa ei ole tarkoitus osoittaa voittajia tai häviäjiä</p> <p>Pelillisestä luonteestaan huolimatta Dialogisuuspuun tarkoitus on ennen kaikkea johdattaa osallistujat pohtimaan. Dialogisuuspuun tarkoitus ei ole tuottaa voittamisen tai häviämisen kokemuksia.</p> 	<p>Pohditaan kolme vaihtoehtoa jatkaa alkutilanteesta eteenpäin</p>
---	---

Kuvio 20: Otteita palautteen pohjalta kehitetystä kalvosarjasta

Tartuin myös koulun aikuisen antamaan palautteeseen, jossa esitettiin huoli kohtaamisten esittämisestä taistelutaktiikkana. Tämä on mielestäni arvokas näkemys ja siksi päätin kiinnittää siihen huomiota lopullisessa kalvosarjassa tekstillä: "Pelillisestä luonteestaan huolimatta Dialogisuuspuun tarkoitus on ennen kaikkea johdattaa osallistujat pohtimaan. Dialogisuuspuun tarkoitus ei ole tuottaa voittamisen tai häviämisen kokemuksia."

Kalvosarjan Sovelluksia-osuudessa rohkaisen pohtimaan Dialogisuuspuun eri sovellusmahdollisuuksia. Mainitsen julistemuotoisen toteutusvaihtoehdon, sähköisen yhteiskäsikirjoittamisen mahdollisuudet ja pelikäsikirjoitusulottuvuuden. Lisäksi herättelen pohtimaan, voisiko Dialogisuuspuun päähenkilö yksittäisen henkilön sijaan olla vaikkapa muutospaineen kohtaava tiimi tai kriisiä käsittelevä yhteisö – näihin ideoihin sain kipinää yhteistyökumppanina toimineen yläkoulun apulaisrehtorilta. Kalvosarjan lopuksi jaan linkin tähän opinnäytetyöraporttiin ja rohkaisen kiinnostuneita pyytämään minulta lisäohjeita ja materiaaleja sähköpostitse.

7 Arviointi

Aiemmin tässä raportissa kirjoitin lähteväni kehittämään ja testaamaan työvälinettä, jonka kriteereitä ovat soveltuvuus yläkoulun toimintaympäristöön, joustavuus ja matala kynnys ottaa työväline käyttöön. Kehittämistyöni onnistumisen arvioinnissa olen hyödyntänyt havaintojen tekemistä, palautteen keräämistä ja kesästä kesään 2016-2017 pitämäni opinnäytetyöpäiväkirjaa.

7.1 Tavoitteiden ja kriteerien toteutuminen

Mielestäni Dialogisuuspuu-työväline toteutti opinnäytetyöni tavoitteen hyvin. Vuorovaikutuksen pohtiminen ja ymmärtämisen lisääminen nousivat toistuvasti esiin sekä valmiiden Dialogisuuspuiden sisällöissä, että keräämissäni palautteissa. Seiskaluokkalaisten palautteissa mainittiin muun muassa: "auttaa ymmärtämään", "saa nuoren miettimään", "ajattelemaan tilanteita enemmän" ja "se kehittää omia ajatuksia".

Jo pelkkä Dialogisuuspuun periaatteiden esittely käynnisti useissa tilanteissa vuorovaikutukseen liittyvää pohdintaa ja keskustelua. Tämä vaikutus vakuutti minut säilyttämään työvälineen alkuperäisen nimen, vaikka siihen palautteissa kohdistuikin kritiikkiä. Dialogisuus toteutuu välinettä sovellettaessa monessa ulottuvuudessa – ensin työvälinettä esittelevässä keskustelussa, seuraavaksi kohtaamistilanteita käsikirjoitettaessa ja lopulta valmiiden Dialogisuuspuiden herättämässä vuoropuhelussa. Lisäksi ajattelen työvälineen nimen edistävän dialogisuuden käsitteen tunnettavuutta.

Koulun aikuiset arvioivat antamassaan palautteessa Dialogisuuspuuta seuraavasti: "ajankoh-taisuus", "hyvin toteutettu", "tulee ajateltua", "herättää ajatuksia", "Dialogisuus-projekti itses-sään on vahva ja huikea!" sekä "avaa aikuisille nuorten lähtökohtaa". Dialogisuuspuu vaikut-tikin toimivan keskustelun ja pohdinnan innostamisen lisäksi eräänlaisena tiedonkeräämisen välineenä. Nuorten käsikirjoittamat tarinat tarjosivat ikkunoita, joiden läpi aikuiset pääsivät

kurkistamaan heidän maailmaansa. Tässäkin mielessä Dialogisuuspuu muistuttaa sadutusmenetelmää, joka voi tuottaa tietoa muun muassa sadutettavan ajatuksista ja huolista, mutta myös kielellisistä taidoista (Karlsson 2005, 148).

Dialogisuuspuun voisi nähdä myös edistävän kokemusasiantuntijuuden ihannetta, jossa osallistujien tuottamat näkökulmat ovat yhdenvertaisia. Dialogisuuspuun avulla on mahdollista luoda asetelma, jossa osallistujat kutsutaan jakamaan heidän ainutlaatuisia näkemyksiään ja kokemuksiaan – heidän asiantuntijuuttaan. Osallistujan kokemusasiantuntijuuden tunnustaminen voi auttaa luottamuksellisen suhteen syntymistä. Kokemusasiantuntijana kohdattava osallistuja voi ottaa avuntarvitsijan roolin sijaan aktiivisen toimijan roolin. (Lyhty & Nietola 2015, 140-157.)

Nuorille Dialogisuuspuun käsikirjoittamiseen ryhtymisen kynnys oli matalampi kuin aikuisille. Nuoret selvästi innostuivat mahdollisuudesta päästä jakamaan ajatuksiaan ja leikittelemään eri skenaarioilla. Aikuisten oli kokemukseni mukaan vaikeampi heittäytyä keksimään sisältöjä, etenkin henkilökunnan tilojen seinälle tuodussa, spontaania ja yhteisöllistä käsikirjoittamista tavoittelevassa toteutuksessa.

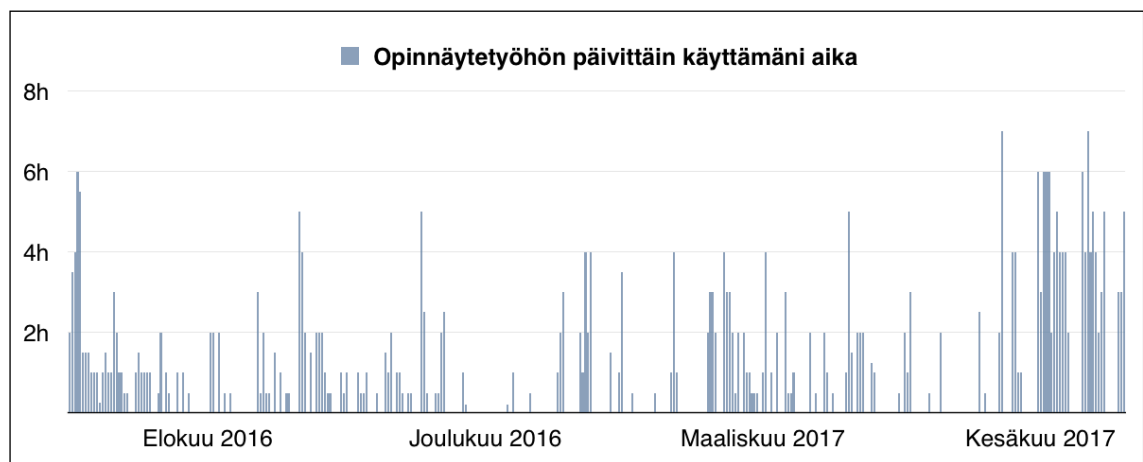
Dialogisuuspuu-työväline soveltui yläkoulun toimintaympäristöön sen ohjatuissa toteutusmuodoissa. Aikuiset ja nuoret innostuivat sen tuottamista mahdollisuuksista. Innostus oli kokemukseni mukaan vastavuoroista – ensin itse innoissani esittelin työvälineen, jonka jälkeen innostuneiden osallistujien ideat saattoivat entisestään voimistaa omaa innostumistani. Spontaanit keskustelut Dialogisuuspuun äärellä tuntuivat itselleni kaikkein hedelmällisimmiltä, mutta myös isojen julisteiden aikaansaaminen oli palkitsevaa ja niiden esittely henkilökunnan tiloissa herätti positiivista kiinnostusta.

Dialogisuuspuu-työväline osoittautui joustavaksi, helposti hyödynnettäväksi ja levitettäväksi. Sen saattoi tuoda eri tilanteisiin keskustelua tukevaksi elementiksi A3-tulosteena tai sitä saattoi rakentaa sähköisesti videotykin välityksellä. Tuottamani ohjeistuksen mukaan työväline oli myös sovellettavissa ilman minua, kuten yksi seiskaluokan luokanvalvoja kokeilullaan todisti. Testaamisen, havaintojen ja palautteen pohjalta päädyinkin muotoilemaan opinnäytetyöni lopullisen tuotoksen puhuttelemaan laajempaa kohderyhmää. Pelkälle yläkoululle kohdentamisen sijaan ehdotan tuottamaani käsikirjamaista kalvosarjaa ja materiaaleja sovellettaviksi useissa eri muodoissa ja useissa eri ympäristöissä.

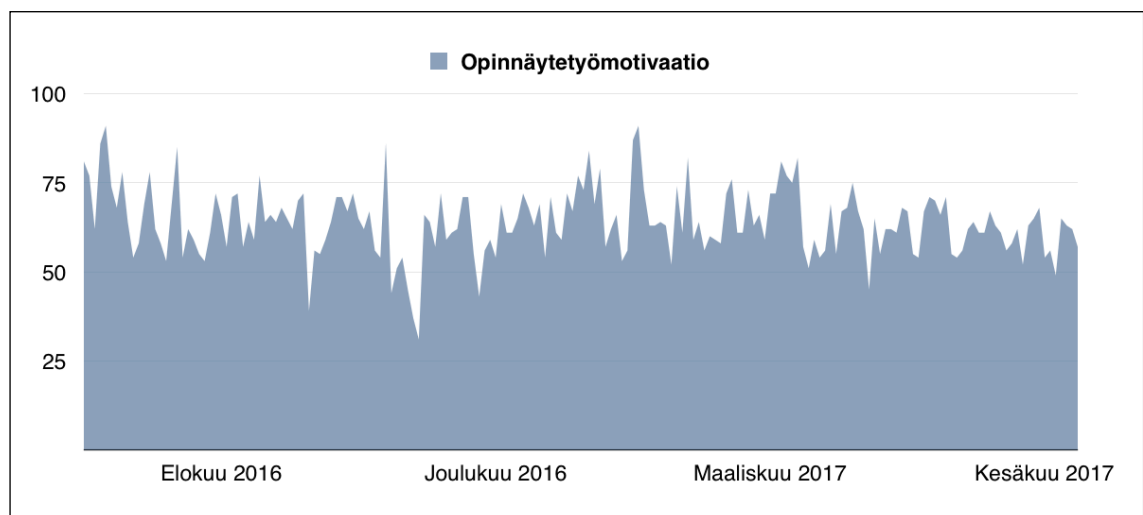
Opinnäytetyön tekeminen sujui asettamani aikataulun mukaisesti. Asetin tarkoituksella pitkän jänteen aikataulun, syksystä syksyyn 2016-2017, koska tiesin samalla tekeväni työharjoittelua ja muita opintoja. Opinnäytetyön raportin kirjoittaminen sijoittui kesälle 2017 ja seminaari alkusyksyyn 2017. Onnistuin täyttämään myös kehittämistyöni eettiset kriteerit – sekä Dialogisuuspuut että kerätty palaute oli anonyymiä, ottamistani valokuvista ei voi tunnistaa henkilöitä, ja tässä raportissa olen estänyt yhteistyökumppanina toimineen kouluyhteisön ja sen jäsenten tunnistettavuuden.

7.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Olen aikaisemmin tehnyt ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön vuonna 2006, josta tärkein oppi minulle oli valita seuraavalla kerralla – jos sellaista tulisi – riittävän kiinnostava aihe. Tässä onnistuin nyt mielestäni erinomaisesti. Ideointi-, aiheenvalinta- ja tavoitteenasetteluprosessit olivat pitkät ja harkitut, mutta koin ne silti palkitseviksi. Opinnäytetyön alku-idea, pelin kehittäminen, jalostui dialogisen työvälineen testaamiseksi ja soveltamiseksi. Kehityskaari kulki mobiilipelistä kynällä ja paperilla toteutettavaan työvälineeseen. Samalla soveltamisala laajeni yksilöllisesti pelattavasta pelistä yhdessä toteutettavaan luovaan kirjoittamiseen.

Kuvio 21: Sähköisen opinnäytepäiväkirjan mahdollistama diagrammi

Kuvio 22: Sähköisen opinnäytepäiväkirjan mahdollistama diagrammi

Opinnäytetyöprosessissani merkittävä apuväline oli päiväkirjan pitäminen. Pidin päiväkirjaa iPhone-älypuhelimeni taulukkolaskentasovelluksella, joka mahdollisti päiväkirjamerkintöjen lisäksi muun muassa käytetyn ajan ja motivaatiotason kirjaamisen. Hyödynsin älypuhelimeni myös muistiinpanojen tekemisessä, saatoin vuorokaudenajasta ja tilanteesta riippumatta kirjata virtuaaliseen opinnäytetyö-mindmappiin ideoita, vinkkejä ja muistutuksia. Mindmapin

pitäminen oli helpottava menetelmä myös tämän raportin kirjoittamisessa. Viilasin raportin rakennetta mindmap-muodossa useita viikkoja ennen varsinaiseen kirjoittamistyöhön ryhtymistä. Itse raportin kirjoittamisessa haastavin osa-alue oli erotella testaaminen ja kehittämisen sekä havaintojen tulkinta ja niiden jälkipohdinta – tunnistan näiden menevän paikoin liittämällä edelleen raportin lopullisessa versiossa.

7.3 Kehittämistehtävän arviointi

Yksi Dialogisuuspuun heikkous on sen edellyttämä riittävä yhteisen kielen taitaminen. Tämä oli huomattavissa vierasta kieltä äidinkielenään puhuvien osallistujien kanssa. Myös Dialogisuuspuun laveasti ymmärrettävät kolme kohtaamisvaihtoehtoa voivat osoittautua työväliseen heikkoudeksi. Esimerkiksi yksi opettaja mainitsi, että hän saattaa ensin tarkoituksella vältellä nuoren kohtaamista, koska ei halua palkita "huonoa" käytöstä huomioimalla sitä, ja saattaa sitten hetken päästä kohdata nuoren yhteistyötä rakentaen. Eli välttely voisi näin joskus olla harkittu askel kohti yhteistyön rakentamista.

Dialogisuuspuu-työväliseen ongelmakeskeistä ja taktista lähestymistapaa kohtaamistilanteiden pohdintaan kritisoiitiin. Kritiikki oli mielestäni oikeutettua. Dialogisuuspuu ei nähdäkseni itsessään ole ongelmakeskeinen, mutta koulun yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmän kokouksessa pikaisesti kehitetyt alkutilanteet olivat. Olisin voinut valmistautua kokoukseen paremmin ja varmistaa, että yhteisesti käsikirjoitettavien Dialogisuuspuiden alkutilanteiksi olisi tullut myös yhteistyöhönnäköisesti virittyneitä kohtaamisia. Toisaalta vastakkainasettelusta käynnistyvä Dialogisuuspuu voi provosoida pohtimaan tehokkaammin – alkujännite on mielestäni luonteva tapa käynnistää tarinankerronta. Lisäksi, spontaaneissa testaamistilanteissa ja keskusteluissa aloitustilanteet saattoivat tulla suoraan ajankohtaisista aiheista, muistuttavatpa ne luonteeltaan enemmän yhteistyötä tai vastakkainasettelua.

Näen Dialogisuuspuun jatkokehittämisen mahdollisuuksia etenkin erilaisissa sähköisissä sovelluksissa. Dialogisuuspuuta voidaan rakentaa yhteisöllisesti sähköisen palvelun, esimerkiksi verkossa jaetun mindmapin välityksellä. Toisaalta valmis Dialogisuuspuu voi toimia pelikäsi-kirjoituksena. Esimerkiksi yläkoulun koodaamisen ja sähköisen piirtämisen kurssien oppi-laat voisivat nähdäkseni jalostaa valmiin Dialogisuuspuun hyvinkin vetovoimaiseksi peliksi. Tällainen peliprojekti voisi olla koko koulu yhteisön jaettu ponnistus, joka kohtaamisten pohtimiseen innostamisen lisäksi tekisi näkyväksi useita perusopetuksen tuottamia taitoja. Tiiviistä tilannekuvauksista koostuvien kertomusten kirjoittamiseen voisi yhdistää esimerkiksi lauseenvastikkeiden harjoittelua. Lisäksi olisi kiinnostavaa testata Dialogisuuspuuta erilaisina yhteisön kehittämistä tukevinä sovelluksina, esimerkiksi työyhteisön ongelmakohtien yhteisessä pohtimisessa tai työnohjausta muistuttavissa tilanteissa.

7.4 Oman toiminnan ja oppimisen arviointia

Oli opettavaista havainnoida isoa koulu yhteisöä kehittäjän näkökulmasta. Omaa kehittämistyötä sai totisesti olla tyrkyttämässä ja puskemassa aina tilanteen salliessa ja silti välillä tun-

tui, ettei sille löytynyt riittävästi tilaa. Henkilökunnan tiloihin tuodusta Dialogisuuspuu-toteutuksesta opin, että perustehtäväänsä suorittavaa koulun henkilökuntaa voi kevätlukukaudella verrata äärimmilleen viritettyyn koneistoon, johon ulkopuolisen voi olla haastavaa tai jopa mahdotonta yrittää tuoda "ylimääräistä".

Opinnäytetyön yhdistäminen ammatillisten työmenetelmien harjoitteluun oli mielestäni hyvä ratkaisu. Harjoittelijaroolin kautta pääsin todella sisälle kouluyhteisöön ja saatoin toteuttaa testaamista spontaaneissakin tilanteissa. Dialogisuuspuun periaatteeseen virittyneenä huomasin ottavani keskusteluissa usein ohjaavaa otetta, pyrin kääntämään uhkat mahdollisuuksiksi ja menneen märehtimisen tavoitteen asetteluksi. Pääsin samalla kokeilemaan innostajan, ideoijan ja kehittäjän rooleja. Samalla vahvistui käsitykseni siitä, että voisin työelämässä hyvinkin sijoittua jonkinlaisiin kehittämistehtäviin – rakenteiden jäsentäminen, viestintä, asioiden visualisointi ja luova ongelmanratkaisu kutsuvat. Tämän raportin alussa mainitsemani tavoite yhdistää ja tehdä näkyväksi sosionomin ja medianomin tutkintojen minulle tuomaa osaamista onnistui erinomaisesti.

Kehittäjän näkökulmasta minulle oli merkittävä kasvunpaikka hellittää ote peli-ideasta ja syleillä sen kehittymistä täysin uuteen suuntaan. Toinen kasvun paikka oli havahtua yhteisöllisyyden ja osallistamisen voimaan. Oli vapauttavaa ammentaa sisältöä suoraan kohderyhmästä sen sijaan että kirjoittaisin sitä heille yksin, mahdollisesti etäältä tai asiantuntijaroolista käsin.

Yksi ammatillinen havahtuminen tapahtui kehittämistyöni alkuvaiheessa esitellessäni pelidemoa ryhmälle erityisopetuksen oppilaita, joista enemmistöllä oli kokemuksia lastensuojelusta. Oppilaat viittasivat pian demoesitykseen käsikirjoittamiini rankkoihin esimerkkisisältöihin, "Näytätkö tän saman muka yleisopetuksen puolella?" Tämä sai minut havahtumaan, että olin tarkastellut yläkoulun maailmaa ehkä liian kauan erityisopetuksen ja lastensuojelun näkökulmis-ta, ja siltä pohjalta tuottanut kohtuuttoman rosoista demomateriaalia.

7.5 Työelämän edustajan ja asiantuntijan arvio

Pyysin palautetta (liite) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen perhekeskus- ja kohtaamispaikka-palvelujen erityisasiantuntija Marjatta Kekkoselta. Kekkonen kommentoi opinnäytetyötäni muun muassa seuraavasti:

Oli mielenkiintoista tutustua kehittämääsi Dialogisuuspuu työmenetelmään. Olet kuvannut menetelmän idean ja käyttömahdollisuudet diasarjassa havainnollisesti, kiinnostavasti ja ymmärrettävästi. Ulkopuoliselle, menetelmää aiemmin tuntemattomalle syntyy nopeasti kuva siitä, mistä on kysymys. Olen käynyt diat läpi ja esitän yksityiskohtaisemmat kommentit niistä tämän palautteen toisessa kappaleessa.

Opinnäytetyöhösi perehtyminen auttoi ymmärtämään diaesityksen. Mielestäni olet onnistunut luomaan kiinnostavan työvälineen, jota voi käyttää erilaisten kohtaamistilanteiden erittelyyn. Työkalusi, kuten itsekin tuot esille, on monikäyttöinen ja siitä on kehitettävissä sekä digitaalisia että taidelähtöisiä sovelluksia. Metodiin voisi yhdistää esimerkiksi tussitaitureiden käyttämää sarjakuvatekniikkaa.

Opinnäytetyössäsi kuvaat erittäin seikkaperäisesti ja havainnollisesti työpajatyöskentelyn toteutusta ja arvioin, että se yksistään on tämän työn iso ansio. Olet palvelumuotoilun periaatteita hyödyntäen testannut ja yhteiskehittänyt työkalua yhdessä käyttäjien, lasten ja nuorten kanssa. Se näkyy mielestäni myönteisellä tavalla työvälineen konkreettisuudessa ja käytännölläheisyydessä.

Käytät opinnäytetyössäsi kuvia ja graafeja elävästi ja havainnollistavasti. Ne tuovat lukemiseen huokoisuutta ja elävöittävät tekstiä.

Lisäksi Kekkonen teki tarkennuksia kalvosarjan sisältöihin ja kiinnitti huomiota siihen, kuinka dialogisuuden käsitettä esitellessäni olin käyttänyt vain yhtä lähdettä (Mönkkönen 2007). Hän kiinnitti huomiota myös kalvosarjan väkivaltaista kielenkäyttöä – joskin erikoismerkeillä sensuroimaani – sisältävään havainnollistukseen, jonka soveltuvuuden hän ymmärsi nuorten parissa, mutta pohti olevan kyseenalainen esimerkiksi pienille lapsille tai ikäihmisille tehtävissä esityksissä. Lisäksi Kekkonen muun muassa kannusti minua huolellisuuteen raportin lähdemerkintöjen tekemisessä.

Pyysin palautetta myös Espoon kaupungin perhetyön asiantuntija Maisa Pirkkaselta. Pirkkanen kommentoi muun muassa seuraavasti:

Kun katson dialogisuuspuuta täältä sosiaaliryhmien ja lastensuojelun näkökulmasta, jäin miettimään sen avulla käytäviä keskusteluja ja nyanssien tuomista vuorovaikutusprosessien tutkimiseen sen avulla. [...] jäin miettimään vuorovaikutuksen analyysia suuremmissa kokonaisuuksissa, puun avulla se on todellakin mahdollista pilkkoa lauseisiin.

Lähetit viestisi hyvään saumaan, olen paraikaa suunnittelemassa tänä syksynä toteutettavaa asiakasta ja työntekijöistä koostuvaa Yhteiskehittäjäryhmää, missä suunnitellaan vuorovaikutuskoulutusta työntekijöille. Em. toimeksianto tuli viime kevään asiakastyöpajassa, missä käytiin läpi lastensuojelun saama asiakaspalautetta ja mietittiin, mitä sen perusteella lastensuojelussa tulisi kehittää ja miten se tehdään. En halua varastaa ideaasi, mutta sain heti ajatuksia, miten voisimme käyttää puun ideaa hyväkseni, onko se mahdollista? Olisiko sinun mahdollista tulla mukaan YK-ryhmäämme ja oletko jo suorittanut kaikki harjoittelusi?

Jatkan Kaijus mielelläni keskustelua mahdollisesta yhteistyöstä tai puun käytöstä, mielelläni myös tapaam sinua.

8 Loppupohdinta

Kehittämistyö ja sen toteuttaminen yläkoulussa herätti monenlaista ammatillista reflektiota minussa itsessäni. Muistelin omia yläkouluaikojani ja pohdin, miten silloin kohdattiin tai jätettiin kohtaamatta, ja miten kokemukset kohtaamisista vaikuttavat minussa nykyhetkessä. Pohdin, millaiset tekijät voivat ohjata aikuisen – opettajan, kuraattorin, ohjaajan – hakeutumaan työhön juuri yläkouluikäisten pariin.

Oman oppilaitokseni näkökulmasta pohdin Laurean mahdollisuuksia toteuttaa alueellista kehittämistyötä ja edistää sosionomikoulutuksen tunnettavuutta toimintaympäristönsä yläkouluissa. Harjoitteluni ja muiden työkokemusteni aikana olen huomannut, että nuorten asenteet sosiaalialan työtä kohtaan voivat olla lähtökohtaisesti negatiivisia. "Vittu toi jätkä opiskelee sossuksi, älä kerro sille mitään", oli heitto jonka muistan monista työharjoitteluni aikaisista välituntitilanteista. Lopulta "jätkälle" kerrottiin kaikenlaista, mutta jään rikkominen otti aikansa. Nuorten puhetta tulkiten he kokivat sosiaalialan työn usein uhkaavaksi – lastensuojelu ja lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle nähtiin tukitoimien sijaan pakkokeinoina.

Syksyllä 2016 tiedustelin työharjoittelupaikkaa Laurean vaikutuspiirissä olevan kaupungin kuraattoritoimelta. Kuraattoritoimen johtaja soitti minulle ja kertoi periaatepäätöksestä olla ottamatta lainkaan harjoittelijoita kuraattorien ohjaukseen. Periaatepäätös oli tehty, koska harjoittelijoiden ohjaamiselle ei koettu olevan aikaa. Puhelun aikana pohdin kuraattoritoimen johtajalle ääneen, miten kuraattorien aika mahtaa riittää työn kehittämiseen ja projektien toteuttamiseen. Pohdin, että harjoittelijat nähtiin tällaisessa periaatepäätöksessä ennemmin uhkana kuin mahdollisuutena.

Myöhemmin harjoitteluni aikana olin yhteydessä yhteistyökumppanina toimineen yläkoulun kuraattoriin. Hänen mukaansa kaupungin kuraattoreilla ei ole käytäntöä kohdata oppilaita avoimet ovet -periaatteella. Syyksi hän arveli aikapulaa. Opettajien kohtaamiseen kuraattorilla oli tarjota yksi viikoittainen viidentoista minuutin konsultaatioaika, jota opettajat pystyivät varaamaan henkilökunnan ilmoitustaululle tuodun listan avulla.

Jäin pohtimaan, miten kuraattorien resurssi riittää varhaisen tukemisen tai yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen. Kouluterveydenhuollon ylilääkäri Marke Hietanen-Peltolan mukaan "yhteisöllisessä työssä olisi paljon potentiaalia koko kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen" ja "sillä voidaan vaikuttaa muun muassa koulun työrauhaan, ilmapiiriin ja kiusaamiseen" (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016).

Laurea voisi vaikuttaa kumppanuuskaupunkiensä yläkouluikäisten nuorten sosiaalialan työhön kohdistuviin asenteisiin. Laurea voisi tehdä tunnetuksi koulussa tehtävää nuoriso- ja sosiaalialan työtä sosionomien työharjoittelujen avulla. Sosionomiharjoittelijat voisivat toteuttaa

yläkouluissa innostavia projekteja. Projekteilla voitaisiin tähdätä lisäämään koulu yhteisön yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutuksellisuutta. Laurealla olisi näin mahdollisuus vastata sosionomikoulutusta kehittävien tutkijoiden ehdotukseen painottaen koulutuksessa sosiaalipedagogista työtettä (Myllärinen & Tast 2009, 10). Ihannetilanteessa koulut voisivat huomata siellä toimivien sosionomiharjoittelijoiden tuoman lisäarvon ja kaupungit saattaisivat ryhtyä rekrytoimaan heitä kuraattorityötä täydentäviin tehtäviin.

Lähteet

- Autio, K. 2015. Miten myönteinen tunnistaminen ammatillisena työotteena haastaa työntekijän? Teoksessa Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 90.
- CYOA. 2017. History of CYOA. Choose Your Own Adventure. Viitattu 15.7.2017. <https://www.cyoa.com/pages/history-of-cyoa>
- Family Support House. 2017. HowZit Bro.Viitattu 15.7.2017. <http://www.fasuhouse.com/ammattilaisille/koulutukset?view=form>
- Holopainen, P., Järvinen, R., Kuusela, J., Packalen, P. 2009. Työrauha tavaksi. Kohtaaminen, toimintakulttuuri ja pedagogiikka koulun arjessa. Opetushallitus. Edita. Helsinki.
- Huuskola, E. 2015. Nuorisotyö vastaamassa nuorten tarpeisiin koulussa. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalipedagogiikka. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta.
- Hämäläinen, J., Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. WSOY. Porvoo.
- Hämäri, S., Neuvonen, M. 2017. Rakentava viestintä koulussa ja yhteiskunnassa. Opetushallituksen oppaassa Rakentavaa vuorovaikutusta – opas demokraattisen osallisuuden vahvistamiseen, vihapuheen ja väkivaltaisen radikalismien ennaltaehkäisyyn. Viitattu 14.7.2017. http://oph.fi/download/182479_rakentavaa_vuorovaikutusta.pdf
- Illikainen, M., Sihvo, A. 2014. Terve uusi päivä – digitaalinen terveystieteiden peli 5-6-vuotiaille lapsille. Hoitotyön koulutusohjelma. Terveystieteiden suuntautumisvaihtoehto. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
- Kallio, K. 2015. Ylisukupolvinen tunnistaminen lasten ja nuorten arkiympäristössä. Teoksessa Myönteinen tunnistaminen. Verkkojulkaisu 90. Nuorisotutkimusseura.
- Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulmia hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 90.
- Kansalaisfoorumi. 2017. Osallistavia menetelmiä. Innostaja.net -sivuston opinto-opas. Viitattu 15.7.2017. http://www.innostaja.net/sivu.php?artikkeli_id=24
- Karlsson, L. 2005. Sadutus – avain osallistavaan toimintakulttuuriin. PS-kustannus. Keuruu.
- Korkiamäki, R. 2015. Lasten ja nuorten arkisen toimijuuden tukeminen. Teoksessa Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 90.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Vastapaino. Tampere.
- Kähönen, K. 2009. Keskisuuret ja suuret ryhmät. Teoksessa Heidi Lindroos & Ulrika Segergranz (toim.) Yksilöksi ryhmässä. Helsinki. Palmenia.
- Laurea. 2016. Laurean opinnäytetyöohje. Laurea.
- Lyhty, T., Nietola, V. 2015. Dialoginen moniammatillisuus asiakastyössä. Teoksessa Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla (toim. Näkki, P., Sayed, T.). Otava. Edita Publishing. Keuruu.
- Mattila, K. 2007. Arvostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. PS-kustannus. Jyväskylä.

Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. PS-kustannus. Jyväskylä.

Merrian-Webster. 2017. Reflection. Viitattu 14.7.2017. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reflection>

Mindnode. 2017. Delightful Mind Mapping. Viitattu 20.8.2017. <https://mindnode.com>

Miskeljin, M. 2017. RATKAISUKESKEINEN DIALOGI -WORKSHOP. Työhyvinvointia nuorisopsykiatrian hoitopoliklinikan tiimille. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Myllärinen, A., Tast, E. Sosiaalialan uuden asiantuntijuuden rakentuminen koulutuksen ja työelämän yhteistyönä. Sosiaalipedagoginen orientaatio ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa. Hämeen ammattikorkeakoulun e-julkaisu. Viitattu 14.7.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-496-3>

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. WSOYPro Oy.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus – dialoginen asiakastyö. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Netflix. 2017. Interactive Storytelling on Netflix: Choose What Happens Next. Viitattu 15.7.2017. <https://media.netflix.com/en/company-blog/interactive-storytelling-on-netflix-choose-what-happens-next>

Neuvonen, K. 2011. Opettajien kasvatustyyliä ja oppilaiden psykologiset perustarpeet. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä (toim. Leena Viinamäki). Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen L., Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. E-kirja. PS-kustannus.

Oulun yliopisto. 2013. Sanasto. Kasvatustieteen peruskurssi. Viitattu 14.7.2017. <https://wiki oulu.fi/display/ktpk/Sanasto>

Opetushallitus. 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Helsinki.

Opetushallitus. 2017. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 12.7.2017. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428613>

Opetushallitus. 2017b. Perusopetus. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus (Viitattu 13.7.2017).

Opetushallitus. 2017c. Yhteisöllinen oppilas- ja opiskelijahuolto. Viitattu 16.7.2017. http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/yhteisollinen_oppilashuolto

Pelikasvatus. 2013. Pelikasvattajan käsikirja. Viitattu 15.7.2017. <http://www.pelikasvatus.fi/pelikasvattajankasikirja.pdf>

Perusopetuslaki. 21.8.1998/628. Luettu 13.7.2017. <http://www.finlex.fi>

Pietikäinen, P., Silén, S., Väisänen, E. 2015. LAITETAAX DRAAMAX! Draamallinen työmenetelmä nuorten elämänhallintaa edistämässä. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.

Pippuri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit – Kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Punnonen, V. 2007. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. (toim. Tommi Hoikkal & Anna Sell). Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki

Pölönen, P. 2013. Nuoren tukemisen haasteita – käytännön ja kokemuksen kautta. Esitys Kultainen nuoruus? -seminaarissa 24.5.2013.

Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Gaudeamus Helsinki University Press, Oy Yliopistonkustannus, HYY Yhtymä.

Stenvall, E., Korkiamäki, R., Kallio, K. 2015. Arjen moninaisuuden tavoittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 90.

Tampereen yliopisto. 2017. ePortfolion sanastoa. Viitattu 14.7.2017. <http://www15.uta.fi/projektit/yhtis/ePortfolio/sanasto.htm>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. THL palkitsi kolme innovatiivista opinnäytetyötä. Viitattu 12.7.2017. <https://www.thl.fi/fi/-/thl-palkitsi-kolme-innovatiivista-opinnaytetyota>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Kouluilla oppilashuollon palveluja aiempaa paremmin, mutta yhteisöllinen panos puuttuu. Viitattu 30.7.2017. <https://www.thl.fi/fi/-/kouluilla-oppilashuollon-palveluja-aiempaa-paremmi-mutta-yhteisollinen-panos-puuttuu>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Lastensuojelun käsikirja. Työmenetelmät ja välineet. Viitattu 12.7.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet>

Vilen, M., Leppämäki, P, Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. WSOY. Bookwell Oy. Juva.

Väestöliitto. 2017. Turvallinen aikuinen. Viitattu 14.7.2017. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/turvallinen-aikuinen/turvallisen-aikuisen-kriteerit/>

Wihersaari, J. 2010. Kohtaaminen – opettajuuden ydin? Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

YLE. 2015. Kohtaaminen – läsnäolon aakkoset. Viitattu 13.7.2017. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/16/kohtaaminen-lasnaolon-aakkoset>

Äärelä, T. 2012. "Aika paljollon vaikuttaa minkälainen ilime opettajalla on naamalla." Nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan. Väitöskirja. Lapin yliopisto.

Kuviot

Kuvio: 1 Kolmijakoon ja vastavuoroisuuteen perustuva idea	19
Kuvio: 2 Otteita koulun aikuisille esitetystä kalvosarjasta	21
Kuvio: 3 Otteita koulun aikuisille esitetystä kalvosarjasta	21
Kuvio: 4 Otteita koulun aikuisille esitetystä kalvosarjasta	22
Kuvio: 5 Tyhjä käsikirjoitusrunko	22
Kuvio: 6 Lähikuvia koulun aikuisten käsikirjoittamista sisällöistä	23
Kuvio: 7 Koulun aikuisille toteutetun Dialogisuuspuu-tuokion palautepuu	24
Kuvio: 8 Aikuisen antama palaute	24
Kuvio: 9 Kahden seiskaluokkalaisten parityönä käsikirjoittama Dialogisuuspuun yhdeksäsosa ..	26
Kuvio: 10 Seiskaluokan nuoret käsikirjoittavat Dialogisuuspuun yhdeksäsosaa	27
Kuvio: 11 Lähikuva seiskaluokkalaisten käsikirjoittamasta Dialogisuuspuun oksasta	28
Kuvio: 12 Valmis Dialogisuuspuu-juliste	29
Kuvio: 13 Lähikuva valmiista Dialogisuuspuu-julisteesta	29
Kuvio: 14 Seiskaluokkalaisten täyttämä palautekysely	30
Kuvio: 15 Kolmen yhdeksäsluokkalaisten kanssa spontaanisti täytetty Dialogisuuspuu	31
Kuvio: 16 Yhdeksännen luokan pienryhmän kanssa kirjoitettua Dialogisuuspuuta	32
Kuvio: 17 Ote älypuhelimien ja videotykin välityksellä käsikirjoitetusta Dialogisuuspuusta ...	33
Kuvio: 18 Koulun henkilökunnan tiloihin tuotu Dialogisuuspuu	34
Kuvio: 19 Lähikuva henkilökunnan tiloihin tuodusta Dialogisuuspuusta	35
Kuvio: 20 Otteita palautteen pohjalta kehitetystä kalvosarjasta	36
Kuvio: 21 Sähköisen opinnäytepäiväkirjan mahdollistama diagrammi	39
Kuvio: 22 Sähköisen opinnäytepäiväkirjan mahdollistama diagrammi	39

Liitteet

Liite 1: Dialogisuuspuu-kalvosarja

Esitelmä 5.9.2017 Espoon kaupungin Tutkivan sosiaalityön verkoston tilaisuudessa

Tervetuloa Dialogisuuspuu™-työvälineen esittelyyn!

Dialogisuuspuu™
-työvälineen kehittäjä

Kaius Karlsson
Medianomi AMK Haaga-Helia
Sosionomi AMK Laurea 10/2017
dialogisuuspuu.com

"Dialogisuudella tarkoitetaan..."

...pyrkimystä yhteisen
ymmärryksen
rakentamiseen ja taitoa
edesauttaa
vuorovaikutuksen
kulkua siihen suuntaan."

Kaarina Mönkkönen teoksessa
Vuorovaikutus: dialoginen asiakastyö.
Edita 2007.

Dialogisuuden yksi tärkeä elementti on...

...vastavuoroisuus,
jossa jokainen
osapuolista pääsee
luomaan tilannetta
ja vaikuttamaan
yhteisiin askeliin."

Kaarina Mönkkönen teoksessa
Vuorovaikutus: dialoginen
asiakastyö. Edita 2007.

Opinnäytetyön lopputuote Laurea-ammattikorkeakoulussa

Dialogisuuspuu™ syntyi
sosionomi-koulutuksen
opinnäytetyön
lopputuotteena
2016-2017.

Raportti Theseukseen
lokakuussa 2017.

Dialogisuuspuu™ on työväline

Dialogisuuspuu™
-työvälineen
tarkoitus on
innostaa pohtimaan
kohtaamistilanteita.

Kohtaamisten pohtimisella tavoitellaan...

Yhteistyön lisäämistä
Vastakkainasettelujen
lievittämistä ja
ennaltaehkäisyä
Yhteisymmärrystä
Uusia oivalluksia...

Testattu ja kehitetty yläkoulussa

Ammatillisten
työmenetelmien
harjoittelun
yhteydessä

Kevätlukukaudella
2017

Monipuolisesti sovellettava

Kiusaamistilanteiden
pohtiminen
Vuoropuhelun rohkaisu
Yhteisön kehittäminen
Osallistaminen
Johtajakoulutus
Asiakaspalvelun
harjoittelu
Parisuhdevalmennus

Omat lähtökohdat

Medianomi AMK
+
Sosionomi AMK
+
Yläkoulun erityisopetus

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Työkokemuksia yläkoulun erityisopetuksen eri tehtävistä

Erityisluokanopettaja
Laaja-alainen erityisopettaja
ATK-opettaja
Koulunuorisotyöntekijä-harjoittelija
JOPO-nuorisotyöntekijä
Koulunkäyntiavustaja

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Havaintoja yläkouluikäisten nuorten ja aikuisten välisistä kohtaamisista

Vastakkainasettelut ja väärinkäsitykset voivat estää tai heikentää yhteistyötä.

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Kohtaamisten pohtimiseen innostavan työvälineen kehittäminen

Ei valmiiden vastausten tarjoamista...

Vaan pohtimista ja oivaltamista tukeva pelillinen työväline!

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Koulun sosiaalityön asiakkuuksia ja asiakasprosesseja tutkinut Terhi Pippuri:

"pitäisin tervetulleena esimerkiksi verkkopelin, joka opettaisi hausalla tavalla lapsia tekemään oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta myönteisiä valintoja"

(Pippuri 2015, 98)

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Peli-ideasta osallistavan työvälineen kehittämiseen

The diagram shows a circular process with the Dialogisuuspuu logo in the center. The steps are: Tarve, Dialogisuus, Vaihtoehtojen pohtiminen, Luova kirjoittaminen, Osallistaminen, Haarautuva käsikirjoitus, Pelikäsikirjoitus, Pohtimispeli, Peli, Idea, and Tarve.

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Tarinoiden haarautuminen...

Millä periaatteella vastavuoroisista kohtaamisista muodostuvat tarinat voisivat haarautua?

Copyright © 2017 Katu Karlsen, kaikki oikeudet pidätetään.

Kaksi vaihtoehtoa...?

Kohtaamistilanteessa pelkät kaksi vaihtoehtoa olisi liian mustavalkoinen periaate...

Ei kannustaisi pohtimaan...

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Kolme vaihtoehtoa kannustaa pohtimaan

1. "Hyvä"
2. "Huono"
3. "Jotain siltä väliltä"

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Nuorelle ja aikuiselle eri vaihtoehdot kohdata?

Aikuisen esimerkiksi:

"lapsilähtöinen"
"aikuislähtöinen"
"kylmä"

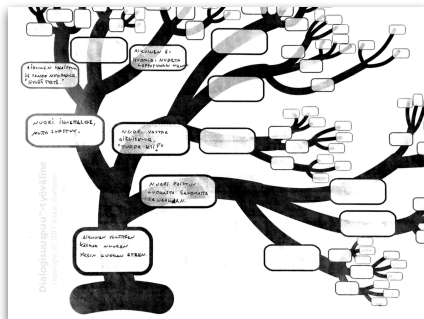
Nuori esimerkiksi:

"avoin"
"uhmakas"
"vetäytyvä"

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Välitunnilla ysiluokkalaisten kanssa käsikirjoitettua Dialogisuuspuuta

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Dialogisuuspuu™ ryhmälle

Seuraavassa kuvattua Dialogisuuspuu™ -työvälineen työpajamuotoista toteutusta on testattu ja kehitetty yläkoulun seitsemänsien luokkien kanssa.

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Työpajan vetäjä

Työpajamuotoiseen toteutukseen tarvitaan työpajan vetäjä.

Työpajan vetäjä perehdyttää, ohjaa ja innostaa osallistujat Dialogisuuspuu™-työvälineen käsikirjoittamiseen.

Työpajan vetäjä valmistelee ja kokoaa työpajan toteutumista tukevat materiaalit.

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Käsikirjoittamisen edetessä työpajan vetäjä innostaa osallistujia pohtimaan

Mihin toistuva **välttely** voi johtaa?

Entä **yhteistyö**?

Miten **kohtaajat** voivat vaikuttaa toisiinsa?

Mitä **vastakkainasettelu** tarkoittaa?

Millaista **elämää** kohtaajat elävät?

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Nuori välttelee aikuisen kohtaamista
Nuori on monta vitkkaa vihainen aikuiselle ja aina puhuu aikuiselle rumasti.

Copyright © 2017 Katu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Nuori kohtaa aikuisen yhteistyötä rakentaen

Nuori antaa puhelimen pois sillä ei saa huomiota

Nuori kohtaa aikuisen

le ja ne... sopuun.

Nuori kohtaa aikuisen vastakkainasettelua rakentaen

"Mikä sua vaivaa? Miks et sä tollu puhuu mulle? Sä et tajuv mitään."

Käsikirjotetuista oksistoista kootaan Dialogisuuspuu™

81 erilaista kohtaamistilanteiden ketjua

3 x 3 x 3 x 3 = 81

Palautetta ja havaintoja

Palautetta nuorilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-idea on hyvä, koska...
Sen avulla voi tutkia ongelmia visuaalisesti

Palautetta nuorilta

Dialogisuuspuun käsikirjoittaminen sai minut oivaltamaan, että...
Voisiko vaikuttaa siihen, miten vastapuoli vastaa

Palautetta nuorilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-idea on hyvä, koska...
se auttaa ymmärtämään meitä.

Palautetta nuorilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-idea voisi parantaa, esimerkiksi...
kahden nuoren välisenä keskusteluna riita tilanteiden välttämiseksi.

Palautetta nuorilta

Dialogisuuspuun käsikirjoittaminen sai minut oivaltamaan, että...

miten oma käyttäytymisen vaikuttaa muiden käyttäytymiseen

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta nuorilta

Valmiin Dialogisuuspuun näkeminen herätti seuraavia ajatuksia:

On monta vaihtoehtoa mitä yhdessä tilanteessa voidaan

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta aikuisilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-projektin vahvuksia ovat:
monia näkökulmaa dialogisuus, vuorovaikutus hyvin toteutettu

Mielestäni seuraavat tekijät mahdollistavat Dialogisuuspuu-projektin onnistumisen:
motivaatio (koukujen) oikea asenne on/ löydettiin

Mielestäni seuraavat tekijät uhkaavat Dialogisuuspuu-projektin onnistumista:
aikapula

Mielestäni Dialogisuuspuu-projektin heikkouksia ovat:
kausittainen käynnin sama vastaus ei käy kaikkien/kokouksille

Dialogisuuspuu
Palautepuu

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta aikuisilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-projektin vahvuksia ovat:

Ajanhoidot
Tuottaa materiaalia tarpeeseen
Avaa aikuisille "nuorten lähtökohdan"
Tee OPS:ia tiedostettuna muuton ja toiminnan

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta aikuisilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-projektin vahvuksia ovat:

Näkee, että opinnostuneidenkin kohtaamisten jälkeen on taas onnistumisen mahdollisuus

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta aikuisilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-projektin vahvuksia ovat:

-Tulee ajatella, miten yleensä vastaa oleen tulevien tilanteiden ja vaihtelevien etsimään vaihtelevia ratkaisumalleja

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta aikuisilta

Mielestäni seuraavat tekijät uhkaavat Dialogisuuspuu-projektin onnistumista:

Kire ja väsymys

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Palautetta aikuisilta

Mielestäni Dialogisuuspuu-projektin heikkouksia ovat:

- Asian näkeminen kaksipuoliseksi, eikä juuri toisen ihmisen sitona kohtauksena.

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

"Nimi liian vaikea"

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Luulen, että nuoret
kokivat ahaa-
elämyksiä"**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Parasta meidän luokan
kannalta oli se kerta, kun
yhdessä rakensimme puuta
ja pohdimme tilanteita."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Tässä toteutuu
hienosti myös
osallisuuden tavoite."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Tämä malli sopii myös
aikusten välisiin
vuorovaikutustilanteisiin."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Parisuhdekurssikin voisi
perustua
dialogisuuspuuhun."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Monilla aikuisillakin on
paljon opittavaa
rakentavasta dialogista."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Etenkin monet opettajat ovat
valitettavan huonoja kuuntelijoita ja
saattavat reagoida oppilaiden
sanomisiin negatiivisen oletuksen
mukaan."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Pohdintaa aikuisilta

**"Mikäli eri tilanteita harjoittelee
etukäteen dialogisuuspuun avulla,
osaa tositilanteessa reagoida
todennäköisesti järkevämmiin."**

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen, Kaikki oikeudet pidätetään.

Sormivärein piirretty Dialogisuuspuu™

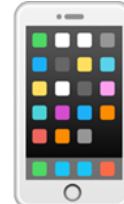
Kokonainen Dialogisuuspuu™ voidaan piirtää yhdessä vaikka sormiväreillä seinänkokoiselle levyille, johon käsikirjoitetut kohtaamistilanteet liimataan paperilappuina.

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Oksistojen käsikirjoittaminen sähköisesti

Oksistot ja käsikirjoittaminen voidaan toteuttaa myös sähköisesti, esimerkiksi iPadiin ladattavalla mindmap-sovelluksella. (demo)

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Dialogisuuspuu™ pilvipalvelussa

Kokonainen Dialogisuuspuu™ voi myös "elää" tallennettuna pilvipalveluun, jonka kautta laajempi yhteisö voi päästä käsikirjoittamaan ja tarkastelemaan sen sisältöjä.

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

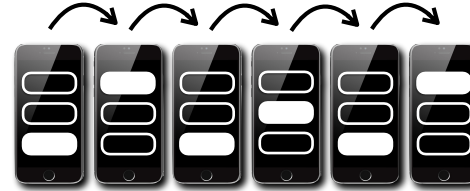
Dialogisuuspuu™ interaktiivisen draaman käsikirjoituksena

Valmis Dialogisuuspuu™ voidaan esittää interaktiivisena draamana, teatteriesityksenä tai multimediatauotteena, jolloin yleisö valitsee seuraavan kohtauksen luonteen — yhteistyö, vastakkainasettelu tai välttely.

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

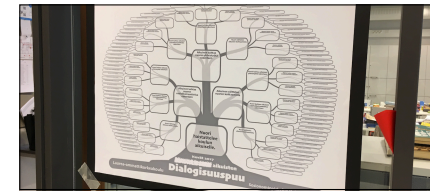
Dialogisuuspuu™ pelikäsikirjoituksena

Valmis Dialogisuuspuu™ voidaan hyödyntää vaikkapa sähköisen pohtimispelin pelikäsikirjoituksena. (demo)

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Spontaani ja yhteisöllinen käsikirjoittaminen julisteena

Kokonainen tyhjä Dialogisuuspuu™ voidaan tulostaa suurikokoisena julisteena yhteisen tilan seinälle. Tilan käyttäjät voivat käsikirjoittaa kohtaamistilanteita tulosteeseen spontaanisti arjen tapahtumia pohtien.

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Dialogisuuspuu™-työvälineen kokeellisia sovelluksia

Voisiko toinen kohtaaja olla ilmiö?
Voisiko "päähenkilö" olla vaikkapa muutospaineen kohtaava tiimi tai kriisiä käsittelevä yhteisö?
Voisivatko tarinat rakentaa esimerkiksi riippuvaisen ja riippuvuuden välisestä vuoropuhelusta?

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Lähteitä

Autio, K. 2015. Miten myönteisen tunnistamisen ammattilaisena työotteena haastaa työnteokijän? Teoksessa Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkki, J. 2015. Myönteisen tunnistamisen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu ja PDF.
CYOA. 2017. History of CYOA. Choose Your Own Adventure. Viitattu 15.2.2017. <https://www.cyoa.com/pages/history-of-cyoa>
Family Support House. 2017. Heikkinen Brockin Viikot 15.2.2017. <http://www.familyhouse.com/ammattilaisille/koulutukset/view-from>
Hologainen, P., Ilvonen, R., Koskela, J., Päckalen, R. 2009. Työrauha tavaksi. Kohtaaminen, toimintakulttuuri ja pedagogiikka koulun arjessa. Opetushallitus. Edita. Helsinki.
Huuskola, E. 2015. Nuorisotyö vastaanassa nuorten tarpeisiin koulussa. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalipedagogiikka. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteen ja kasvatustieteen tiedekunta.
Hämäläinen, J., Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. WSOY. Porvoo.
Hämäläinen, S., Neuvonen, M. 2015. Rakentava viestintä koulussa ja yhteiskunnassa. Opetushallituksen oppaasta Rakentava vuorovaikutus – opas demoklaattien osallistuvan vuorovaikutuksen edistämiseksi. Viitattu 14.2.2017. http://opn.fi/download/82479_rakentava_vuorovaikutus.pdf
Ilkainen, M., Sivo, A. 2014. Terve uusi päivä – digitaalinen terveyskasvatusta 5-6-vuotiaille lapsille. Hoidon ja koulutusohjelma. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Satakunnan ammattikorkeakoulu.
Kallio, K. 2015. Yhteisöllisen tunnistamisen lasten ja nuorten arkipäivästä. Teoksessa Myönteinen tunnistaminen. Verkkojulkaisu ja PDF. Nuorisotutkimusseura.
Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkki, J. 2015. Myönteisen tunnistamisen – osallistuvan vuorovaikutuksen edistämiseksi. Viitattu 14.2.2017. http://opn.fi/download/82479_rakentava_vuorovaikutus.pdf
Kanalisforumi. 2017. Osaillistavien menetelmiä. Innostaja.net -sivuston opinoto-opsi. Viitattu 15.2.2017. <http://www.innostaja.net/sivu.php?artikkelid=24>
Karhunen, L. 2005. Sadutus – avain osallistavaan toimintakulttuuriin. P5-kustannus. Keuruu.
Korkiamäki, R. 2015. Lasten ja nuorten arjessa toimintakulttuurin tutkiminen. Teoksessa Kallio, K., Korkiamäki, R., Häkki, J. 2015. Myönteisen tunnistamisen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu ja PDF.
Kurki, L. 2000. Sosiaalikuulunnan innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Vastapaino. Tampere.
Kähkönen, K. 2009. Keelisaaret ja suuret ryhmät. Teoksessa Heidi Lindroos & Ulrika Segergranz (toim.) Yksilöksi ryhmässä. Helsinki. Palmela.
Laurea. 2016. Laurean opinäytetyöohje. Laurea.
Lyytikäinen, T., Niemi, V. 2015. Dialogi moniammatillisuus asiakastyössä. Teoksessa Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla (toim. Nääki, P., Sayed, T.). Edita. Helsinki. Keuruu.
Mattila, K. 2007. Arviostava kohtaaminen arjessa, auttamistyössä ja työyhteisössä. P5-kustannus. Jyväskylä.

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Lähteitä

Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. P5-kustannus. Jyväskylä.
Merriam-Webster. 2017. Reflection. Viitattu 14.2.2017. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reflection>
Mindnode. 2017. Delightful Mind Mapping. Viitattu 20.8.2017. <https://mindnode.com>
Miskellin, M. 2017. RATKAISUKESKEINEN DIALOGI-WORKSHOP. Työhyvinvointia nuorisopsykiatrian hoitopoliklinikin toimilla. Opinäytetyö: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
Müllerinen, A., Teitt, E. Sosiaalialan uuden asiantuntijajoukon rakentaminen koulutus- ja työelämän yhteistyössä. Sosiaalipedagogiikka ja sosiaalipsykologia. Viitattu 14.2.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-754-490-3>
Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rauhala, A., Saarnio, T. 2009. Ammatin sosiologia. WSOY/Pro Oy.
Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus – dialoginen asakastyö. Edita Publishing Oy. Helsinki.
Netflix. 2017. Interactive Storytelling on Netflix: Choose What Happens Next. Viitattu 15.2.2017. <https://media.netflix.com/en/company-blog/interactive-storytelling-on-netflix-choose-what-happens-next>
Neuvonen, K. 2011. Opettajien kasvatuskyvyt ja oppilaiden psykologiset perustarpeet. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
Niemi-Vuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomien työssä. Teoksessa 14 puhenäyttämöä sosionomien (AMK) ammattalaisten hyvinvointiasiantuntijajärjestöissä (toim. Leena Viisamäki), Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.
Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, R., Pulkkinen, L., Ruoppila, J. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. E-kirja. P5-kustannus.
Oulun yliopisto. 2013. Sanasto. Kasvatustieteen peruskursi. Viitattu 14.2.2017. <https://wiki.oulu.fi/display/ktpl/Sanasto>
Opetushallitus. 2016. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Helsinki.
Opetushallitus. 2017. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 12.2.2017. <https://perusteet.opintopolku.fi/#/perusopetus/419550/tekstikappale/42861>
Opetushallitus. 2017b. Perusopetus. http://www.oph.fi/kouluus_ja_tutkimnot/perusopetus (Viitattu 13.2.2017).
Opetushallitus. 2017c. Yhteisöllinen oppilas- ja opiskelijahuolto. Viitattu 15.2.2017. http://www.oph.fi/oppilasahuolto_opas/yhteisollinen_oppilahuolto
Pelikasvatusta. 2013. Pelikasvatustajan käsikirja. Viitattu 15.2.2017. http://www.pelikasvatus.fi/pelikasvatustajan_kasikirja.pdf
Perusopetuslaki. 21.8.1986/628. Luettu 13.2.2017. <http://www.finlex.fi>

Copyright © 2017 Katja Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Lähteitä

Pietikäinen, P., Silén, S., Väisänen, E. 2015. LAITETAAX DRAMAAX! Draamallinen työmenetelmä nuorten elämäntilintaa edistämässä. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu.

Pigguri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkaudet ja asiakasprosessit – kvantitatiivinen tutkimus epäpuolista peruskoululajista luottamustehtävissä. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaalitutkimus. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Punnonen, V. 2007. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. (toim. Tommi Hoikka & Anna Sell). Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki.

Räsänen, R. 2013. Nuoren tukemisen haasteita – käytännön ja kokemuksen kautta. Esitys Kultainen nuoruus? -seminaarissa 24.2.2013.

Raunio, K. 2009. Olemainen sosiaalisuudessa. Gaudemus Helsinki University Press, Oy Yliopistonkustannus, HYY Yhtymä.

Stenvall, E., Korhiamäki, R., Kallio, K. 2015. Arjen moninaisuuden tavoittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa Kallio, K., Korhiamäki, R., Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 90.

Tampereen yliopisto. 2017. ePortfolion sanasto. Viitattu 14.2.2017. <http://www15.uta.fi/projektit/yhtis/ePortfolio/sanasto.htm>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. THL palkitsi kolme innovatiivista opinnäytetyötä. Viitattu 12.2.2017. <https://www.thl.fi/fi/yhti-palkitsi-kolme-innovatiivista-opinnaytetyota>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Kouluilla oppilashuollon palveluja aiempaa paremmin, mutta yhteisöllinen panos puuttuu. Viitattu 30.2.2017. <https://www.thl.fi/fi/koululla-oppilashuollon-palveluja-aiempaa-paremmi-mutta-yhteisollinen-panos-puuttuu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Lastensuojelun käsikirja. Työmenetelmät ja välineet. Viitattu 12.2.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja-tyomenetelmät-ja-välineet>

Vilen, M., Leppämäki, R., Ekström, L. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. WSOY, Bookwell Oy, Jyväskylä.

Väestöliitto. 2017. Turvallinen aikuinen. Viitattu 14.2.2017. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/turvallinen-aikuinen/turvallisen-aikuisen-kriteerit/>

Wiheraari, J. 2010. Kohtaaminen – opettajuuden ydin? Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

YLE. 2015. Kohtaaminen – läsnäolon aakkoset. Viitattu 13.2.2017. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/05/kohtaaminen-lasnaolon-aakkoset>

Ääretä, T. 2012. "Alka paljon vaikuttaa minkäläinen ilme opettajalla on naamalla." Nuoret vangit kertovat peruskouluajoistaan. Väitöskirja. Lapin yliopisto.

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.

Kiitos!

Kysy lisää tai ehdota yhteistyötä!
Dialogisuuspuu™-työvälineen kehittäjän voi myös kutsua
vetämään työpajoja ja koulutuksia!

dialogisuuspuu.com

Copyright © 2017 Kaisu Karhunen. Kaikki oikeudet pidätetään.